

„Varpas“ išleidžiamas
 mėnesio. Metinė prekė su
 prisiumintimu

Rusijoje . . . 4 rubl.,
 Prūsijoje . . . 4 mark.,
 Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
 kas mėnesį už kiekvieną ke-
 tvirtai dalytą eilutę smulkiu
 rasztu spausta 20 pfen. arba
 10 kap. priimami „Varpo“
 redystėje Bitėnųse per
 Lumpėnus, Ostpreussen.

literatūros, politikos ir mokslo menesinis laikraštis.

Įtampa: Pro domo sua. j-g. — Samsonas (Simsons), V. Kapsas. — Antanas Valys, Jonas G . . . ys. — Baudžiavų išnyki-
 mas, Antanas iš Bugnū. — Audiatur et altera pars! Szernas. — Iš tėvyniškos dirvos, a-b. — Hygiēna, Hygiējos tarnas. — Iš
 visur, Budrys. — Algirdis ir Keistutis, didžiū Lietuvos kunigaikščiu, Jonas Vincaitis. — Korespondencijos, O. Lietuvaitė,
 a. — Politika, Krumplys. — Iš produktišku turgaviečių. — Iš bulletino meteorologiškos Vilmiaus observatorijos. — Apgar-
 sinimai.

Pro domo sua.

Kada žmogus, persirgęs ilgą, sunkią ligą, pasikelia iš patalo, džiaugiasi iš kiekvieno daigto, kurs pirm ligos suvis jo ne ramindavo. Jam rodosi, ir saulė karscheziaus kaitina, ir oras tyresnis, ir žemė gražesnė, ir žmonės geresni. Vienok kasdieniniai rūpesčiai ir reikalai palengva nustumia tą jo linksmą būdą ir paragina žiureti į svieta blaiviaus. — Lietuva persirgo sunkią ligą nors ir turėjo laike ligos kada nekada szviesesnis valandas, Lietuviai, gryždami į sveikatą, kaip tas žmogus, pradėjo džiaugtis, džiaugiasi lygsziol, o ju džiaugsmo ne matyt nei galo, nors jau senei perbėgo linksmybės dienos ir prisiartino darbu laikas. Szį prilyginima darome, persiliudyje apie nekuriūs dalykus, su kuriais pasitikti ne tikėjome, bet kuriuos patikome, pradėję išleisti laikraštį.

Vos tik išleidome pirmūsius numerius „Varpo“, tuojaus pamatėme, kad tuli apszviesti lietuviai, ant kuriu dvasiškos ir protiškos paszialpos norėjome kllabjausiai remtis, tebeasti dar džiaugsmo laike po persirgto ligos, ir iszskyrus reksmą: „Lietuva te gyvūja!“ nesirupina nieko daugiaus dirbti, lyg norėdami tik vienu reksmu nubaidyti nū Lietuvos visus jos vargus ir nelaimes. . . Abejotinas daigtas, ar bus tėvynei naudingas toks pasielgimas apszviestu lietuviu. Nors ir ramu matyti džiaugsmą isz atgaivinimo genitizkos dvasios, nes tas atsitikimas aizskina ne suvis dar pražuvusią meilę tėvynės, parodo gryžtaneczias atgal nuvytusias pajiegas, pastiprina laike karavimo su visokiais trukinimais ir daleidžia turėti viltį, kad darbas ne liks tuszečiu, — vienok esame lygsziol taip mažai padarę, taip nedaug su teikėme naudos tėvynei, kad tuomtarpu perdaug džiaugtis nepridera, nes džiaugsmas labjaus pritinka gražiai ir laimingai pabaigai, o mes esame tik pradzioje darbo. —

Peržiurint prisiustus į redystę „Varpo“ laiszkus ir straipsnius del patalpinimo, ne galime gana

iszsidyvyti. Yra czia perdaug visko nereikalingo o suvis nematyti to, ko reikia. Atrasi czia viską, pradėjus nū žiniu apė menkus užpernykszečius atsitikimus ir baigiant ant barimo mus už zeceriaus klaidas. Eilės - gi taip ir plaukia isz visu krasztu! Zinoma, kas linksmas — tas gieda ir, tur buti, dėlto esame apturėją tokią daugybę eiliu, garbinancziu Lietuvą, lietuviszką kalbą, lietuvius, mergaites ir bernukus; apraszancziu vasaros ir žiemos vakarus ir naktis, žvirbliu, verversiu ir laksztingalo cziuibėjimus, vandenio bėgimą, miszku užimą, szunu staugimą . . . žodžiu sakant, jau turime apdainūtus visus daigtus, isz kuriu taip džiaugiasi, gryždamas į sveikatą žmogus. — Ne norėdami rustinti namieje augintu eiliadirbiu, paliksime redystėje ju rankraszečius del sugražinimo, nors prie szalto dabar oro neiszkelio butu jais peczių pakurti.

Nekurie vėl lietuviai užmetinėja mums, kad „Varpe“ yra stoka „gyvybės“ buk tai isz priezasties padalinimo laikraszečio į skirtingas dalis, kurios neatbutinai turi likti pripildytos! Yra ir daugiaus užmetinėjimu, bet apė tuos užtylėsime, nes neijokio ne turi svarbumo. Pasakysime tik, kad isz keliu deszimecziu prisiustu laiszku ir straipsniu vos galima bus kelėta sunaudoti, kitigi, apart laiko sugaiszinimo, nieko daugiaus mums ne pridurė.

Pradėję iszleisti „Varpą“, jautėme, kad reiks iszklaudyti nemažai užmetinėjimu, bet nesitikėjome, idant užmetinėjimui kliudytu tik pavirszį laikraszečio. Laukėme kritikos musu pažiuru, kritikos skirtingu straipsniu, bet pasirodė, kad, vietan laukiamu programiszku straipsniu, tapome apkrauti giesmelėmis ir laiszkais, kaltinancziais mus už stoką „Varpe“ „gyvybės“ ir didį jo „specijalizzkumą“.

Del ko-gi — klausime — apszviesti lietuviai, matydami laikrasztyje stoką „gyvybės“, lygsziol, ne padarė nieko ir niekomi ne prisidėjo del

Samsonas. (Simsons.)

Gazoj' trukszmas ir sumiszimas —
Dėl visos tautos didelė szventė,
Nės jau Samsono piktas kerszimas,
Ką Pilistėnai taip ilgai kentė,
Szia dieną galą rasti turėjo.
Stiprus Samsonas, Samsons pagirtas,
Szia dien nuliudęs, bailus, netvirtas,
Nulenkęs galva, žemyu žiurėjo.

„Baisus Samsonai! ar tai teisybė,
Buk tu didžiunu esi grožybė,
Buk isztarimas tik tavo vardo
Jau burius žmoniu skirsto ir ardo?
Tai ir mes esame baimės pripilti,
Ant tavęs žiurint, bet turim viltį,
Kad mus nabagu pasigailėsi
Ir toliaus žudyt jau nenorėsi.
Ko taip nuliudęs? kas atsitiko?
Ar musu žaislas tau nepatiko?
Stovi, tarytum žemes pardavęs!
Žinai, ko norim praszyti tavęs?
Ot, stipriom rankom kankles paėmęs,
Užnyfikie mums milžinu dainą,
Apsakyk savo su mumis vainą,
Paskui, į szonus rankas įrėmęs
Paszok truputi! o kaip paliausi,
Galėsi sziek tiek pasidrutyti:
Nū pietu kaulus apgraužti gausi
Ir vandens szalto atsivėdyti.
Na, pasijudink! dėlko neszoki?
Ar taip sutingęs! ką? ar nemoki?“

Taip Pilistėnai Samsoną barė,
Tycziojos' isz jo ir juokus darė.

O Pilistėnai! jūkiatės, saucziat,
O galo savo tik neprijauceziat!
Ar ne matyt jums, žiurint isz szono,
Kaip atsimainė veidas Samsono?
Ar jau užmirszot tą veidą jojo,
Kada burius jus viens apvaliojo?
. . . Samsons iszblyszkęs sztai atsigavo —
Pajuto seną tvirtybę savo:
Veidas apkaito, akys praszvito,
Rodės' žaibai net isz juju krito,
(Jau Pilistėnai jį tokiu matė.)
Nusiszypsojo, galva pakratė,
Aplinkui savą akimis nērė,
Dantims sugriežė, už stulpu stvērė,
Kurie prilaiķė stogo svarbumą
Ir viso namo sienu tvirtumą,
Stvērė, pakratė ir trioba griuvo
Visi pražuvo, ką vidur buvo.

V. Kapsas.

Antanas Valys.

Apsyaka paraszė Jonas G ys.

(Tasa).

IV.

Saule jau buvo žemai, kada Antanas užvažavo ant Daubariszkiu lauko. Pravažavęs miszka, pamate po kairai pusei kelio, paskendusius tarpu medziu dvarelio dangezius. Po tiesei — pakalneje matyt buvo ežeras, apaugęs isz pakraszcziu krumais. — Špindulei nusileidzianczios saules atsimuszdami ant pavirszio vandenio, traukėsi per visą ežerą, lyg ugninis kelias. Iszreto ant pavirszio vandenio pasirode vilninis ratelis, iszpradziu mažas, bet paskui besididinantis, besiplatinantis ir nykstantis, kaip balsas atsitolinanczios dainos . . . Dvi balti žuvėdri, nuleidusidvi žemyn snapus, sukinėjos ant ežero, tai pasikeldamos augsztyt, tai nusileisdamos į pat pavirszį vandenio ir beveik merkdamos savo sparnus. Nū pievu isz paežerės jau pradėjo keltis balsvas rukas.

Pravažavęs pro sodą ir užsukę' po kairei, Antanas atsidurė ant kiemo Daubariszkiu dvarelio. Ant kiemo stovėjo kelėtas nukinkytu vežimu; isz atviru langu girdejos skambėjimas fortepijono ir sumaiszyti balsai linksmai sznekancziu žmoniū. Antanas dar ne iszlipo isz ratu, kada per duris iszbėgo jį patikti du jaunikiū.

— Labas vakaras! tare vienas, kuris iszrode vyresniu. Jau mislyjome, kad tamista sziaendien ue pribusi pas mus, nes gan pasiveli nai.

— Kolaik susirinkau, kolaik szį tą susikrauszciau, tai ir vėlu pasidarė. Bet-gi ir atvaziuoti dvejetą myliu tai ne du verstu.

— Acziu tamistai, kad paklausei mus ir atvažavai — sake toliaus Daubaras, traukdamas isz vežimo Antano ryszį. — Sztai ir mokintinis tamistos — tare, rodydamas antrą jaunikį.

Mokintinis galejo tureti aplink dvideszimtį metu, nes jo barzda ir usai jau gerai buvo pražėlė. Antanas, padavęs' ir kitam ranką, sykiu su jais ejo į vidurį. Isz priemenes per atviras duris pamate kambarije nemažai jaunimo, vaikszcziuojanczio isz vieno galo kitan ir linksmai besznekanczio. Viens isz Daubarų, patikens Antaną ant kiemo, paėmęs jį po ranku į vedė į vidurį ir prisiartinęs prie gan jau senos moteries tarė:

— Mano motyna — ponas Valys. Paskui supažino Antaną su visais esancziais tenai svecziais, pravardes kuriu Antanas jau senei buvo girdejęs, nors pažinties su anais ne turėjo. Buvo tai beveik visos D-in parapijos smulkbajorei, susirinkę pas Daubarus svecziūsna. Nors didumo svecziu pavardės buvo lietuviszkos, bet visi kalbėjo tarpu savęs lenkiszikai, — dėlto-gi Antanas nū pirmos valandos buvo lyg sugautas.

Stovedams szalyje, jaute, kad buvo tarpu czia esancziu suvis svetimas žmogus. Dairėsi ir prisižiurinėjo, lyg norėdamas isz veidu susirinkusiu iszspėti, kas per žmones buvo, —

Ne ilgai trukus, prie fortepijono atsisėdo jauna moteriszkė ir pradėjo skambinti linksma „polką“. Tūjaus beveik visi svecziai pradėjo suktis, szokant pora po porai.

— Ar tamista ne szoksi? — paklause Antaną Daubaras.

— Ne moku szokti — atsakė Antanas.

— E! Negalimas daigtas, kad tamista ne mokėtum szokti! — Gal tik ne nori?

— Tikrai sakau tamistai, kad ne moku.

— Na, tai reiks tamistą iszmokinti, nės pas mus beveik kasnedėl susirenka jaunimas dėl pasiszokimo; o ką-gi tamista veiksi, ne mokėdamas szokti?

— Vargei tamista iszmokyti manę szokti — atsake, szypterejęs, Antanas: ne mėgstu szokimo; kada-gi

noriu kojas pramiklinti, — išžėinu pasivaikščioti po lauką.

— Kalbi tamista, lyg senas žmogus; bet pažiūrėsiu, ar taip kalbesi, kaip prades tamistą krutinti musu panelės. Tegul tik perstos šokti, tūjaus pasakysiu joms, idant apsisuktu aplink tamistą.

Pažiuresime, ar tebeliksi taip rustum, kaip dabar.

Taip jiems besznekant, prisiartinio prie ju jauna panelė.

— Mano sesuo — tarė Daubaras. Nors ne vyriausia, bet po motinai — pirmoji musu gaspadine. Jaigu tamista megsti pasmagurianti, tai pasirupink užsitarnauti jos mylistą, nes visi saldmuai ir visokios bobizkos prietaisos po jos valdžia.

— Tu, Jonai, gal ir mirsi paszaipu? tare broliui, nuraudonojus, Daubaryte. — Praszau tamistą ant arbatos.

Antanas sykiu su Daubaru ir jo sesere iszejo į kitą kambarį, kur pamate keletą susedusiu aplink skobne senoku smulkbajoriu, sznekancziu apė ukystes reikalus. Daubaras, supazines su jais Antaną, pasodino jį prie skobnes, sesuo-gi padave stiklinį arbatos.

— Ar senei parvazevai tamista isz Petropilio? paklause Daubaras, sedamas grezziu su Antanu.

— Jau treczia nedelia baigiasi.

— Ar ne nobodu tamistai gyventi ant kaimo, ne turint aplink savę apszviestu žmoniū, su kuriais galima butu sziek — tiek pasikalbeti?

Isztenka man suvis draugyste mano kaimynu, nes jie ne tokie beprocziai, kaip daugel žmoniū mislyja. Turiu taip-gi nemazai knjgu, ir ne numanau, kaip laikas praaina.

Patylejes truputi, Antanas toliaus trauke:

— Tą pat klausymą, kaip dabar atsitinka man gana tankei užgirsti. Ne suprantu, kodel daugeliui regis, kad su neapszviestu žmogum nėra apė ka pasikalbeti. Teisybe, jaigu apszviesti žmones žiuri ant praszecioku, kaip ant mažų vaiku, taip jiems gali greit kalbos pritrukti, bet taip žiūrėti ant prastu žmoniū gali tik tie, kurie suvis ju ne pažinstą, ar pažinti ne nori. Kaip man ding, nuo prastu žmoniū mes, apszviestunai, galetume daugel iszsimokinti, kad tik tikrai noretume tuos žmones pažinti ir kad ne butų stokos geru noru. Pats-gi tamista matei, kad kasmet tukstancziai margu lauko apszviestunu pereina į rankas musu muzikeliu. Sakyti, kad pinigūs surenka tik czedydami kiekviena skatiką — butu gana neteisingai, nes prie padidinimo ju turtu prisideda ir protingos ukystes vedimas. Buti-gi geru ukininku be iszminties, man rodos, yra gan sunku. Toliaus pripazinsi tamista, kad supratimas reikalingumo mokslo gali atsirasti tik galvoje, kuri stovi pavirsz kasdieniniu veikalu. Skaitlius-gi sunu musu ukininku gimnazijose ir augszcziausiose mokslavietese kasdien didinasi ir aiszkei rodo, ant kokio kelio stovi musu prasti žmones.

— Ner dar žinios — perkirto Daubaras, delko taip rupinasi ukininkai apė apszvietimą savo vaiku. Ar ne viltis traukimo paskui isz sunu kūdidžiausios naudos pajudina tėvus mokinti vaikus ir leisti ant ju mokslo vargei surinktą skatiką? Jug beveik kiekvienas, ukininkas, pradedamas sunų mokslan leisti, nori isz jo kunjgą padaryti. O isz kur tie norai? ar ne isz vilties traukimo del savęs naudos, nes jie gerai supranta turtiszką padejimą musu kunjgu ir numano, kad turint sunų kunjgą, ne truks kiszianiu prikimszti. Jaigu tokie norai pajudina ukininkus mokinti vaikus, tai nēr ką isz to džiaugtis.

— Ne galiu su tamista sutikti — atsake Antanas.

— Teisybe, jaigu ukininkai mokiuntu savo vaikus tik del traukimo isz ju del savęs naudos — butu tai peiktinas

daigtas; bet man regis, kad galėtume czia rasti ir kitas priezastis. Del kogi tamista ne daleidi, kad tevai mokina vaikus, trokszdami jiems gero ir suvis nesivildami sau isz to naudos? Del ko prasti žmones turi mažias mylėti vaikus, ne kaip apszviesti? Nera priezasties, del kurios galima butu daleisti, kad po storais marszkineis yra del vaiku mažiaus meilės, ne kaip po plonais. Taigu giriame apszviestus žmones už pasirupinimą pagerinimo butės savo vaiku, — peikti už tą patį prastus žmonelius butu suvis jūkingai. Ne galiu taip pat pripažinti tamistai tiesos, kada sakai, buk leidžia vaikus į kunjgus del apturejimo didesnes isz ju naudos. Asz mislyju, kad czia yra dvi svarbi priezasti: viena — dievobaimingumas musu žmoniū, antra — persiludyjimas, kad dar sziantdien nevienas luomas uesidžiaugia tokia guodone tarpu prastu žmoniū, kaip kunjgai. Ar tai dyvas, kad tėvas, mylėdamas savo vaiką ir matydams tarpu savuju augszczausią del kuningo guodone, trokszta tapat ir del savo sunaus? Ne užmirszk tamista ir to, kad musu žmones, prie ju dievobaimingumo, iszleidę vaiką į kunjgus, mislyja, kad atidavė Dievui didžiausią garbę. Ant galo, jaigu ir viltis naudos paragina ukininkus mokinti vaikus, — ne skaitau tą jiems už pikta, nes matau juos einanczius sulyg iszlygoms musu amžiaus. . . .

— Pabaigsiva musu kalbą kitąkart, — pasakė Daubaras, atsitraukdamas nuo skobnes. Reikia dabar eiti į saluną, nes girdziu, kad pradejo varyti „mozurą“ ir panelė mano, tur buti, senei manęs laukia.

Daubaryte per visą laiką snekejimo sveczio su jos broliu, sededama prie virdulio, ne leuido akiu nuo Antano; kada-gi jis, pabaigęs gerti arbatą, taip pat iszejo į saluną, žiuredama paskui jį, pamislijo: gina savus, lyg pasamdytas, o ir kalbeti moka.

Saluue tuom tarpu jaunimas szoko „mozurą“ net lentos atszloje drebejo ir langai barszkejo. Antanas, stovedams netoli nuo duru, žiurejo ant szokancziū, o palengva jo mislys perszineszė Ramucziosna. Ir tenai gal szoka jaunimas — mislijo — bet ne svetimą mozurą, tik savąjį szesztoką ar suktnį.

Szoka ne gražei aptaisitame salune, bet ant nuszuoto kiemo, po atidengtu dangum. Seni vyrai su pypkemis lupose, susedę ant priesvirniu, žiurį ant gražciū jaunimo ir isztylo kalba apė rytiksztę diena. Sztai Maryte — giesmininkė, perstojus šokti, užtraukia giesmę, kitos mergaites ir bernukai padeda, ir plaukia ju suderinti jauni balsai per dregną orą, neszas per dirvas ir pievas, skamba po szilą. . . .

Rože ar jurgine? paklause, prisiartinę prie Antano dvi paneli, idant į traukti ir jį į szokin.

— Atleiskite tamistos, — atsiliepe Antanas — ne moku szokti, tai vargu man ir iszrinkti, nors žolynai grazus.

— Gal tik ne nori szokti? tare viena.

— Tikrai, ne moku!

— Nera ką su tamista daryti. . . .

Panelės pasisuka ant vietos, nuejo salin nuo Antano ir, pagriebę arti stovintį jaunikį, pasileido toliaus szokti.

Antanas, ne noredamas, idant vel banditu szokin jį vesti, pamete saluną ir per priemėnę iszejo ant kiemo. Po langais stovejo susirinkę kurmanai, bernai ir mergos ir dairės ant szokancziū. Antanas norejo prie ju prisiartininti ir prakalbinti, bet sztai pagrebe jį už rankos koksten nepazinstamas bajoras.

— Ir tamista iszejai pagauti szviezia kvapą? tare nepazinstamas. Per szilta jau pasidare viduryje. Grazi naktis! . . .

Antanas, prisiziurejys arcziaus, pamatė, kad kalbantis su juomi buvo jau zilas žmogus. Ant neapdengtos galvos buvo matoma jau plati plike.

— Norėjau ir asz tamistą praszyti, idant per vasarą pamokintum mano sunų — sakė plikis — bet Daubarai pasiskubino, o asz likau be nieko. Ar ne galėtum tamista, czia budamas, mokinti sykiu ir mano vaiką. Asz gyvenu už dvejęto varstu nū Daubariszkiu, tai galėcziau kasdien sunų atsiusti.

— Jaigu tik laiko man iszteks, tai galėsiu ir su tamistos sunum dirbti — atsake Antanas. Nežinau tik, ar Daubarai už tai ne pyks?

— Ką jie turi pykti? Su Daubariene jau kalbėjau, ir ji su tūm suteikia. Nū tamistas dabar viskas priguli. Mana sunus yra gimnazijoje ir po vasarai turės dar vieną egzaminą iszdūti. Kiek-gi tamista norėsi už mokinimą.

— Suderėsva kaip pamatysiu sunų ir pažinsiu, kiek reiks laiko ant jo atidėti.

— Na, tai ir gerai — tare plikis, padūdams Antanui ranką. Ryt atsiūsiu mano Jurgį.

(Toliaus bus.)

Baudžiavu isznykimas.

Baudžiavos — tai vienas isz apsiereiszkimu socialiszko gyvenimo. Priežastys ju isznykimo guli pacziam gyvenime, ir kaip platus pats gyvenimas, taip sunku apimti visas priežastis jo atmainu. Užtaigi czia mes suvis neužsimame parasyti visą paveikslą isznykimo baudžiavu; czia gali tiktai iszvesti didsziausius bruksznius to paveikslu, gali tiktai pavirsiuzium žvilktert ant gyvenimo ir parodyti kelis svarbesnius faktorius tos didelės atmainos draugijos gyvenime, kokia yra isznaikinimas baudžiavu. Iszpradziū parodytime svarbesnes iszlygas to gyvenimo, kuriame augo baudžiavos, kad aiszkiaus pasirodytu ju galas. — Mes žinome, kad ideja vieszpatystės ir vienatinės augszcziausios valdžios atsirado tiktai naujasniose gadynėse. Viduriniūse amžiūse gyvenimas vieszpatystės, kaip ir jos sanariu, ėjo pagal privatiszką arba civiliszką tiesa; taigi nebuvo tiesos įstatymu, kurie stovėtu augszcziaus už privatiszkus reikalus. Tokiu budu ėkonomiszkame gyvenime buvo laisvė arba tikriaus sakant laisva kova nelygiu reikalu. Iszto galėjo iszeiti de facto tiktai pavergimas silpniesniuju, kursai ant galo pavirto į tiesą valdyti silpnąjį žmogū, kaipo darbininką, gyvūlį ir jo žemę. Drauge su szitokiu pasisavinimu svetimu tiesu platinosi mokslas juristu-praktiku, kursai 17amžiuje jau galutinai užtvirtino tai, kas buvo gyvenime. Tas mokslas parodė, kad baudžiavose apsiereiszkia savumos tiesa ponu. Tokiais ponais buvo ir patys karaliai, kuriais ponai nē kiek neapsileisdavo. Kada vienas vokiecziu kurfirsztas sznekėjo, kad jisai ciecorius ant savo žemės ir kaip nori taip valdo ją ir visus savo žmones, tai tą patį kalbėjo ir visi ponai. Žinomas daigtas, kad gyventi silpniesniems tokiose iszlygose buvo bjauru; bet kolaik fėodaliszkas sistėmas buvo galingas, pavergtas žmogus nei mislyti negalėjo apie geresnį buvimą, nēs gyvenime dar nesuaugo tokie reikalai, kad ateitu

jiems į pagelbą. Gana anksti pradėjo kilti monarchizmas, kuris toliaus pastiprino ideja suvereniteto ir absoliutiszkos valdžios, Szita spēka pradėjo ardyti fėodaliszką sistėmą, kad iszgriebus pirmucziausiai politiszkas tiesas galėtu buti ponu ant visu. Karaliai iszpradziū kaipo dar silpni turėjo elgtis su ponais iszpalengva, apsižiurėdami: pilydami ponu reikalavimus jie pamažėli savinosi nū ju nekurias politiszkas tiesas, kad pri-griebus nors mažai paskui galėtu atvirai stoti į kovą. Tokia politika buvo visu Europos monarchu: Vokietijos, Ispanijos, Maskolijos. . . . Monarchos, stengdamosi sutraukti politiszką valdžią į vieną centrą, turėjo pripažinti įstatymūse tai, kū ponai ikitolaik buvo datyrę de facto. Tokiu budu monarchiszka valdžia, tas pirmutinis prieszininkas fėodaliszko sistėmo, naikindamas politiszką fėodalu tiesa ir pati pertai pasistiprindama, ėkonomiszkame gyvenime ponu tiesas praplatino, nēs pripažino baudžiavas už tiesos institutą. Bet suprantamas daigtas, kolaik ne iszsidirbo ir ne susistiprino vieszpatystė, negalėjo buti nei sznekos apie pagerinimą buvio pavergtuju. Viesur, kur tik pasidarę stipresnė valdžia ir gavo virszu ant ponu, tūjaus ji dėl savo naudos pradėjo kisztis ir į ėkonomiszką gyvenimą; tūjaus pradėjo atsirasti szioeios tokios atmainos ir baudžiauninku gyvenime, žinoma, atmainos jau ne ponams ant gero. Taigi, ir ėkonomiszkas ponu visogalingumas jau stovėjo priesz galingą prieszininką-vieszpatystę, kur turėjo rasti sau galą. Vieszpatystė jau virsdama į juridiszką asabą ir pamažėlį apimdama dalikus abelnai visos draugijos, padarė baudžiavu klausymą visos vieszpatystės ir isz-rishti jį reikia vieszpatystei ant naudos, o tai ant tokios dirvos pradėjo isztikruju apsiereiszti spēkos, prieszingos ėkonomiszkoms iszlygoms, o drauge ir baudžiavai, prieszingi reikalai pastatė baudžiavu klausymą ant ėkonomiszkos dirvos ir tėorija pradėjo jį luksztėti vardan visu gero. — Pažiurėkime, kokios artymiausios priežastys pagimdė tėorijas, prieszingas baudžiavoms ir kokią įtekmę padarė tos tėorijos ant ju isznaikinimo. — Ponai, turėdami žemę ir žmones, ką norėjo tai ir darė: spaudė jūs darbais ir dideliais mokescziais ir kas baisiausiai, kad dangelį vare szalin nū savo žemės, o kiti ir patys bėgo. Tokie bežemiai žmonės tukstancziais traukė į miestus jieszkoti darbo ir per daugumą darbininku pavirsdavo į ubagus. Pamesti laukai pavirto į ganyklas ir dirvonus: nauda isz žemdirbystės susimažino, sumažindama drauge ir visą turtą. Prie to prisidėjo visos blogos karu pusės. Ant galo sistėmas Lotruko ir tėorijos merkantilizmo, kurios laikė žemdirbystę suvis užpakalyje, aiszkiai parodė savo klaidingumą ir iszsiszklaidė, palikdamos draugijos ėkonomiszką gyvenimą galutinai suardyta. Sztai tarp kokiū iszlygu iszdygsta naujos

ekonomiszkos teorijos. Francuzai Vauban'as ir Boigitber'as pirmutiniai parodo ant žemdirbystės, kaipo ant didžiausio szaltinio turtu. Visos szalies turtingumas, parodo jodu, priguli nū gero gyvenimo ukininku. Jodu da nekalba apie isznaikinimą baudžiavu, o tiktai nori pataisyti baudžau-ninku gyvenimą, reikalaudami pataisymo sistėmos mokesziu t. y. kad jūs mokėtu visi lygiai. Bet szitas grudelis dūda gausingą vaisių. Italu mokyti vyrai, ypacz Genovesi kursai pirmutinis Europoje pradėjo skaityti lekcijas politiszkos ekonomijos (1755) ir Filangieri atvirai reikalauja isznaikinimo baudžiavu ir abelnai fėodaliszkos sistėmos, nės ji yra priežastis viso pikto, ką turi kėsti draugija. Metūse 1742 iszeina istoriszkas darbas Dubos kursai parodo, kad fėodaliszka ponija yra produktas užurpacijos, o fėodaliszka tiesa — tiesa stipresniojo. Szitą mislią pasinaudoja Argenson'as dėl savo poslitiszko raszto. Reikia, sako jisai, dėl gero visos vieszpatystės fėodaliszka ponija, tūs avilio trauus, isznaikinti, nės visu geras reikalauja, kad kiekvienas gautu atpildą pagal savo nūpelnus ir darbą. Sztai dėlko reikia politiszkos reformos — demokratiszkos valdžios; bet iszpradžiu turi buti isznaikintos baudžiaivos, ir pradžia, turi padėti valdžia. Toliaus fiziokratu teorijose ekonomiszka ir politiszka pusė ukiszko klausymo susilieja į kruvą: jie žiuri ant žemdirbystės kaip ant didžiausio szaltinio turtu ir reikalauja nū valdžios isznaikinimo baudžiavu pagal savo principą: *lessez-faire, lessez-passer*, vardan draugijos gero, nės ekonomiszkame gyvenime, sako jie, turi buti prigimta laisvė, be ko negali buti progresso. Zodžiu sakant, pats principas ekonomiszku teoriju 18amž. priszingas baudžiaivoms. Szitos teorijos, iszdygusios Francuzijoje ir Italijoje, greitai platinosi po visą Europą: ekonomiszkaj literaturoje kitu vieszpatysecziu tiktai atsispindėjo literatura Francuzijos ir Italijos. Įtekmė nauju idėju vienos vieszpatystėse buvo silpesnė; tai prigulėjo nū iszlygu gyvenimo kiekvienos vieszpatystės; tose iszlygose, auganciose ant dirvos nevienokios kulturos ir apszvietimo, buvo priežastis ir to, kad baudžiaivos vienur isznyko anksciaus, kitur paskiaus ir ne visur vienkiose formose. — Labai svarbu žinoti, kaip žiurėjo draugija ant augszcziausios valdžios dalyke isznaikinimo baudžiavu, ir kaip elgėsi pati valdžia. —

Mes jau žinome, kad monarchiszka valdžia, pergalėjus ponus, stengėsi apimti visas puses draugijos gyvenimo. Augant monarchijai atsirado idėja vieszpatystės ir iszsiplatino mokslas apie karaliaus begalinę tiesą. Ta tiesa daleidžia karaliui de jure daryti atmainas ir ekonomiszkame gyvenime. Pati draugija atvirai pripažino szitą tiesą. Francuzu taip vadinama trecioji lūma jau

pradžioje 17amžiaus kreipdamasi prie karaliaus, priminė jam tą jo tiesą ir prasžė isznaikinti baudžiaivas. Valdžia žinojo savo tiesą ir jai tik buvo jos reikalas ir nauda isz to, tai ta tiesa apsi-reikszdavo ir gyvenime, nors tankiausiai bjauriose formose, kaip tai, konfiskacijos, iszvijimas Mauru ir t. t. Isznaikinime baudžiavu valdžia dar nematė sau naudos; tiktai 18amžiuje baisus ekonomiszkas padėjimas ir iszdygusios isz czia ekonomiszkos teorijos pastatė priesz valdžią akis ir baudžiavu klausymą ir tokiu budu davė jos tiesai, taip sakant, įtalpą, t. y. progą apreikszti savo tiesą gyvenime sau ir visai draugijai ant naudos.

Dabar kyla klausymas: kodėl baudžiaivos susilaukė revoliuciju? Juk visi: ir baudžiauninkai, ir buržuazija, ir teorijos, ir paczios valdžios pripažino, kad baudžiaivos nenaudingos, kad isznaikinti jas gali ir turi valdžia; visi laukia ir reikalauja pradžios isz virszaus, o tas virszus pats nepripažindamas baudžiavu nekelia rankos priesz jas. Kas to priežastis? Atsasymas ant szito klausymo parodys artymiausias priežastis isznaikinimo baudžiavu. — Czia nereikia aiszkinti, kad valdžia įsigyvenus kokiojė formoje drucziai laikosi jos, drauge gindama visos draugijos organizaciją ant kiek ji ir pacziai valdžiai naudinga. Už valdžią eina visi, kuriu reikalai jos paczios prilaikomi kūrgeriausiai stovi, arba sutinka su valdžios reikalais. Žinomas daigtas, kad valdžia, pripažindama abėlnai baudžiavu nenaudingumą ir persitikrinus, kad ju isznaikinimas suvis jai neužkenks, o dar gal bus ir naudinga, tūjau imtu jas naikinti. O tokio tai persitikrinimo ir nebuvo vakarinėj Europoje, kur valdžios inergija privertė prieszingus elementus naujinti draugijos organizaciją per revoliucijas. — Tais prieszingais elementais žinomas daigtas, pirmucziausiai buvo tie patys prispaustieji, nuvarginti žmonės — tai spēka raumeninė, kuri tankiausiai savę parodo maisztūse; kitas elementas — taip vadinama trecioji lūma, motyna sziu dienu bužuazijos — tai spēka ekonomiszka ir dvasiszka. Į jos rankas, augant manufaktūroms, suėjo visi kapitalai, t. y. ekonomiszka galybė; ji drauge buvo ir apszvieszcziausia lūma. Budama de facto galinga, de jure ji neturėjo beveik jokių tiesu. Isz vienos pusės ji buvo „viskas“, o isz kitos — „nieks“. Sztai dėlko ekonomiszkos idėjos reformatoriu 18amžiaus buvo susipynusios su politiszkomis ir szitai gal buvo didžiausia priežastis, dėlko valdžios nesiskubino daryti baudžiaivoms golo. Valdžia bijojosi galutinai užmuszti aristokratiją, t. y. žemės valdytojus — bajorus — ponus, ant kuriu ji galėjo rėmtis, o ant prieszingu elementu ji da nepasitikėjo. Toksai padėjimas turėjo pasibaigti revoliucija. Žinia, kad revoliucija įvesdama dideles atmainas draugijos organizacijoje, padaro didele įtekmę ant

kitu szaliu. Rėalizacija rėformatiszku idėju kioje nors szalyje parodo, kad tos idėjos ne utopija, kad jau pradeda eiti jos į gyvenimą; per tai kitose szalise silspsta motyvai, kurie kliudo prasiplatinimą rėformatiszku idėju vieszpataujauzcieiose lėmose. Ir jaigu mes pažiurėsimė į Maskoliją, tai pamatysime, kad idėjos abelnai ir ypacz rėvoliucijos vakarinės Europos buvo viena isz priežascziu isznykimo baudžiavu, kad daugelis bajoru — ponu atvirai ėjo už rėforma. Czia turimė paminėti, kad isznaikinime baudžiavu Maskolija buvo laimingesnė už vakarinę Europą. Czionai valdžia iszpildė savo uždavą, pati ėmėsi užganedinti reikalavimus prieszingu ėlementu jaunos inteligencijos, kuri organizavojosi į slaptas draugystes, ir pacziu baudžiauninku, kurie visada laukė laisvės nū Ciecoriaus, o nesulaukdami rodė savo nekantantumą ir vargą, maisztūse ir užmuszimūse savo ponu-valdytoju. Tiktai prie Nikalojaus buvo 556 maisztai, o per paskutinį dvideszimtį metu jo ciecoriavimo buvo užmuszti 144 ponai-valdytojai. Didelis nūpelnas Aleksandro II., kad jisai nestatė valdžios priesz dvasią gadynės ir tokiu budu iszgelbėjo draugiją nū didelio sumiszimo su kraujo praliejimais. Jisai paleido į visą Maskoliją savo teisingus žodžius, kuriūs isztarė priesz Maskvos bajorus: „Vyrai, jug patys žinote, kad valdymas dusziu negali pasilikti be atmainos. Geriaus isznaikinti baudžiavas isz virszaus, ne kaip laukti kada jos paczios pradės naikintis isz apaczios.“ Szitie žodžiai buvo iszpildyti. — Taigi matome, kad baudžiavas isznaiokino gyvenimo reikalai. Dėlko mes labjausiai nurodome ant ėkonomiszku ir politiszku priežascziu tai suprantamas daigtas, nės baudžiavos su fėodaliszku sistėmu buvo pamatu ėkonomiszko ir politiszko draugijos gyvenimo; užtaigi czionai ir galėjo greicziausiai iszdygti tokie nauji reikalai, kurie pradėtu klibinti tą pamatą. Bet draugija, tai organizmas ir prie kiekvienos ypacz didelės atmainos prisideda visos jo funkcijos. Trumpame ir pavirszutiniame iszguldyme priežascziu tokios organizszkos atmainos draugijos gyvenime turime aplenkti visas kitas funkcijas socijaliszko organizmo, kurios prisidėjo prie isznykimo baudžiavu ir galime tiktai užbaigti tokiu abelnu užtėmyjimu, kad visas gyvenimas: jo nauji reikalai, naujos idėjos — jieszkojo, reikalavo kitokiu iszlygu, kitokio gyvenimo, nes senosios socijaliszkos formos jau buvo per siauros, kliudė progresą. Gyvenimas jau negalėjo iszturėti angsztumo, o baudžiavos jį laikė, tarytum, užtvenkusios. Bet sztai tvankas iszmusztas . . . — ir gyvenimas placziai iszsilieja ant naujos dirvos, dirvos įstatymu lygybės: socijaliszki ėlementai kristalizūjasi į naujas formas, geriaus tinkanczias reikalams ir dvasiai naujos gadynės, Reformos visose dalisė draugijos gyvenimo paleidžia žmogaus misėjimui naujais keliais.

Gyvenimas eina tolyn. Bet laisva pramonė, laisvos darbas, savuma, naujos politiszkos organizacijos — visi tie principai, vardan kuriu draugija reikalavo naujo gyvenimo, greit pasirodo labjausiai naudingais vienam kapitalui, kursai isz vienos pusės padėjo paleisti milijonus žmonių isz jungo, o isz kitos — atsidarė sau iki galui duris, ir naujas pavergimas kitu milijonu žmonių dabar stato kitą platų socijaliszką klausymą, klausymą darbininku, kuri atauga iszriszdama dūs draugijai naują organizaciją, kur, gali tikėtis, gaus virszu reikalai darbo.

Antanas isz Bugnu.

Audiatūr et altera pars.

Szirdingai dėkavojame Lietuviszkam Balsui už tą, kad jis pradinę mus su jūm nesutartį pastatė ant darodymu, o ne ant negavojimu, kaip mes ne sykį užtėmyjome jo ginczuse su Vienybe. Karsztai mės geidžiame, o podraug ir tikime, kad su pabeiba darodymu greicziaus galesime tarp savės susiprasti; mes labai gerai atjaucziamė reikalingumą tokio susipratimo tarp visu Lietuvos darbininku, nės be jo naudingiausi norai ir jieszkiniai tankei žuva: jug vėžys, gulbė ir lydėka tik isz priežasties savitarpinio nesutikimo ne galėjo vežimo patraukti.

Liet. Balsas sako, kad mes sutarėme iszdūti „Varpą“ tik dėlto, idant ne pavesti tą dalyką L. Balso rėdytojui. Dėl iszsiteisinimo mės czionai turime pridurti, kad uždėjome „Varpą“ dėlto tik, kad ne turėjome ikszio laik tinkanczio laikraszczio dėl inteligencijos, dėl kurios lietuviszkas laikraszztis, pagal mam nūmonę, rodėsi reikalingu. Mes ne darome „Varpą“ locnu savo laikraszcziu, bet užkviecziamė visus apszvietus Lietuvos szialpti jį naudingais savo darbais.

Per „Varpą“ mės norime buti kū-naudingiaus Lietuvos tarnais. Vienok errare humanum est ir mės „silpni žmonės, ne laikome savę už neklystanczias. Klaidos kokiū-nors budu gali buti bledingos dėl lietuvių, todėl-gi mums labai bus malonu rasti lietuviszkūse laikraszcziu, arba gauti iszrodymus visu tu klaidu, idant toliaus galima butu ju apsisergėti.

Lietuvių tvirtybė pasiremia ant susivienyimo visu Lietuviu; vaidai-gi ja tiktai susilpnina. Platesnis susivienyimas bus galimas tik tasyk, jai mės tarp savės visopuszszkai, tolerantiszškai elgsimės. Zmonės visokiu lūmu ir užsiėmimu paprastame gyvenime tankei prisilaikozios labai rėaliszkos nūmonės, do ut des; jaigu mės patys kitiems nieko ne dūdame, ar galime reikalauti, idant kiti mums ką-nors atidūtu? Jai nauda milijonu gyventoju reikalauja sutarties ir savitarpinio susipratimo, ir jaigu tą viską galima atsiekti tik su susimaziūmu abipusiniu reikalavimu, tai lyg tikras Lietuvos gali abejoti, ką jam iszpūla daryti, kap jis turi elgtis? Rodosi, kad tokia atsitikime musu pažiuros bus vienokios.

Ką kiszasi mus pusės, tai czia turima primyti, kad mės visi turime vienokias pažiuras, vienaip czionai žiuri ant visko iszpeiktas Balse Budrys, taip-pat ir buvusis L. Balso sądarbininkas Szernas. Jaigu Budrys savo straipsniūse, patalpintūse svetimūse laikraszcziu arba ir Varpe, užgavo kur-nors L. Balsą, tai ne dėlto, idant norėtu jį tyczia kandžioti: jis tik norėjo parodyti, kaip elgdamasis L. Balsas galėtu buti kur-kas naudinginsis tėvynei. Apė ką Budrys vos tik už siminė Krajūje, tapat Szernas privatiszkame laiszke į L. Balso rėdytėplaczia iszaiszokino; jaigu tolesnios korespondencijos

nustojo, tai ne Szerno kaltė. Mes visi, o taip-gi ir Budrys, džiaugtumės, jaigu taip mus užgimtu nors sykį naudinga sutartis, idant pertai galėtume draugiskai ne stabdydami vieni kitu, dirbti dėl ateitės lietuvių, brangiausias už viską kiekvienam tikram Lietuviu.

Budrys niekur negyrė Vienybės, nės jis ne užsiima ir ne užsiemė rasiu reklamu prekėjams ir išdavėjams, o priegtam neturėjo ir kur girti. Jis, noredamas buti teisingu informatoriu dėl tu, kuriams Lietuviu darbai rupi, rasiu tiktai tą, kaip iszrodo ta Vienybė; bet girti jis jos niekaip negalėjo, nės ne buvo už ką. Užsipelnyti pagyrį galima tik savo gerumu!

Už užgimimą vaidu neįjokiu budu ne galima kalbėti tik vieną pusę: tokiuise dalykuise abelnai kaltu yra abudu vaidijanciuju. Vienybėje jau ant pat pradzius kiekvieno numerio (praleidziamė perziurėjimą tolesnės jos įtalpos) atitinkame labai papeiktiną ir neiknio nepagiriamą dalyką: sav-valdiszką ir nieku nepaspirtą kun. Jūdisziaus (kaipo „cenzoriaus“ dvasiszku knigu) uždraudimą skaityti L. Balsą. Teisybė visada pati virszu ima; dėl jos iszaiszkiniimo reikalingi yra tam tinkami argumentai, nės be ju, vienais tik „iszkeikimais“, ne galėsimė užrakyti prieszgnio burna. Kn. Jūdiszius tur but pamirszo, kad Europoje yra laikraszcziiai, rėdomi kunigu ir vertesni už Vienybę, o katras isz tu laikraszcziu talpina „iszkeikimą“ savo prieszu? Ant galo, turime paklausti, kas davė kunigui J. valdzia, iszkeikti ne prigulinczius tik jo vieno nusprendimui laikraszczius? Isztikro, ta valdzia yra neteisingai prisavinta.

Mums rodosi, kad iszkeikti kitus ir priegtam dar be daleidimo gali tiktai tas, kuris pats doriszka elgiasi, kuris ne klysta, kuris niekad ne turėjo nūdėmiu ir kalcziu! o lyg tokią nepasiekiamą vietą užima kun. Jūdiszius? Nepaspirtos kritiszkais argumentais uždraudos, prisavavinimas valdzios mesti keiksmus, arzinimas prieszgniu sziađien yra suvis ne vartojamu ginklu — tik niekina ir gėdina Lietuvos publicistus akise viso svieta, sunkina susipratimus tarp Lietuvos darbininku o tūm pacziu kliudo kelius lietuviystei, o taip-gi ne atnesza tikros naudos nei bažnycziai nei tikėjimui. Ar gi už tą galima pagirti Vienybę? Geidziamė idant Vienybė norėtu tapti naudingesniu Lietuviams laikraszcziu, ir isz savo į talpos iszmestu tą papeiktiną „iszkeikimą“, o vietoje jo įtalpintu kritiszką papeikimą, kur jo prireikia, nės tik tokiu budu galės iszaiszkinti mums tiesą.

Bet žvilgterėkime ant musu nesutikimo su L. Balsu. Kiekvieno nesutikimo turi buti kokią-nors priezastis, dėltogi bandysime jas perziurėti ir iszsiseisinti, taip kaip isz savo pusės padarė L. Balsas. Mes peikiame koliojimus (kur jie nebe butu, ne tiktai vienam L. Balse); suvis ne pagiriame pasinaudojimus ginczuse niekniekiais isz privatiszko gyvenimo antagonistu; peikiame vaidus su kunigija, už nenaudingus iszrandame sziađieniszkus piktumus ir vaidus su lenkyste; ne labai užsitikime darbininkiszka organizacijai, ardancziai lūmiszka ir profesijo-naliszką Lietuvos harmoniją. Mes czia apleidziamė priezastis, pastatytas ant idealiszko ir doriszko pamato, nės tą kiekvieno sąžinė ir szirdis labai gerai atjaus, jaigu norės pastatyti savę vietoje prieszgnio; norime tiktai perziurėti realiszkas priezastis savitarpinio musu elgimo.

Koliojimus, pludinimus, piktumus ir barnius mės peikiame dėlto, kad tokiais argumentais ne galima parodyti savo teisybę; nės piktumas itt. ne yra gerais objektyviszkais darodytojais. Programatai kuriūs pateikia mums piktumas, niekad negali iszdūti gero ir sveiko vaisiaus; o podraug tokiems programatams ne galima

pranaszauti ilgo amziaus. Gyvenimo programatai gali buti sulyginami su paminkliniu butu, nors paveizdan, su garsiu Eiffel'io boksztu: kaip boksztas Eiffel'io, imkime, umai pastatytas ant silpno pamato, greitai gali sugriuti, taip pat ir visi gyvenimo programatai, paremti ant umo karszczio, o pirm to grynai ne isztyrinėti ir visopusiszka ne permastyti, da ir ne pabaigti lengvai galėtu trukti, griuti, sugriuvusius tokius programatus sunku jau butu isz naujo atstatyti, o ir pats darbas ant nieku nueitu. Privatiszkus ginczus kiekvienas patsai veda, patsai ir atsako, bet tiktai tiems, priesz kurius jisai prasikalto; pertai lyg galime pagirti privatiszkus kieno-nors ginczus su ne apkenziamu prieszgniu, patalpintus laikraszcziyje, kuri szimtai skaito? Rustesni publicistai ir laikraszcziiai ne pasinaudoja tūm ginklu; jaigu ir randame kur-nors tokius ginczus patalpintus, tai tik ne autoritetiszka isz laikraszcziuse.

Peikiame erzinimus ir vaidus L. Balsu su kunigija, nereikalingu ir suvis Lietuvai nenaudingu laikome iszjūkimą tikėjimo; priezascziu tokio mus elgimė mes daug turime. Bažnyczia-tai yra vienintėlė vieta Lietuvoje, prilaukanti sziek-tiek dorybę tarp tamsesniu musu broliu; jaigu mes apsilpnysime jos vertę vaidais su jos perdetiniais, tokiu-pat budu didei apsilpnysime Lietuviu dorybė ir podraug stumsime jus į doriszką nupūlimą. Lietuvystė ir katalikystė, įpacz rusiszkoje Lietuvoje, labai arti tarp savęs suriszti; praszalinkime tiktai katalikyste, tai pražudysime lietuviystę, nės tada nustoję daug spēku ne galėsimė prigulincziai prieszintis apusyjimui; atmesdami katalikyste, mes taisome kelius propagandai politiszko vieszpatystės tikėjimo, kurs, dūdamas medegiszkas naudas savo iszpažintojams, lengvai galėtu pritraukti prie savęs Lietuvius, nežinanczius dar kur kreiptis ir kaip elgtis; priėmė-gi politiszką vieszpatystės tikėjimą, Lietuviai jau tūmpacziu netik pražutu dėl lietuviystės, bet dar galėtu tapti atskalonais, (kaip va Kojalovicz, Gurko, Muraszka ir kiti), kurie labai ne užkemia to kraujo, isz kurio patys paeina, rodos norėdami prigauti locną savo sąžinė, užmetinėjančia ju kaltes ir nusidėjimus priesz savo tautyste. Ant galo, beveik vienajtniais žmonių vadziotojais Lietuvoje yra tai kunigai; be ju pagelbos ir tarpininkystės mes ne galėsimė iszpildyti, geriausiu ir naudingiausiu savo troszkimu ir jieszkiniu; ar galime tarpininkyste apturėti vaidais, nesutikimais, paniekimais ir piktumu? Tiesa, L. Balsas pasakoja, kad acziu tik jo kariavimui su kunigija užgime Vienybė ir Szviesa kunigiszki laikraszcziiai. Mes to nė užginame, bet tik ne suprantame, dėlko jūdu L. Balsas peikia. Beje, ir mes ne galime pagirti, nes judvieju uždute buvo apginti reikalus tik apkaltintos kunigijos ir bažnyczios, o ne reikalus lietuviystės, nės jūdu vietan draugiszku darbu dėjo pamatą dėl barhiu prieszingoms Lietuviu kruvoms. Czia turime pridurti, kad kitokie laikraszcziiai ir nė galėjo užgimti: jaigu kunigija buvo tik kaltinama, tai turėjo rasti ir tokie, kurie ją galėtu apginti, iszseisinti, o per tą patį mažai likosi laiko dėl tautiszku ir draugijiszku klausymu. Kitaip galėtu buti tiktai tada, jaigu visi Lietuviai mylėtu tėvynę daugiau už savę, jaigu galėtu jie užmirszti savo nuskraudimus įpacz kada ju atminimo lietuviystė ne reikalauja. Kaip visur, taip ir czionai piktumas ne iszdūs gero vaisiaus, kur reikalinga yra szalta objektyviszka iszmintis dėl suskaitymo naudos ir galimos blėdies, tenai kraujo užsidegimas ne tinka. Drutesnis prieszas, norintis silpną praryti, visada tam paskutiniui dūda kū-blogiausias rodas, idant per tai sav darbą palengvintu. Nieks rodosi ne užgins, kad sziađieniszki Rusai ne yra musu maloniais draugais; kodėl-gi jie kursto mus priesz tikėjimą, prie kunigija? Ant galo per vaidus su

kunigija mes kada-ne-kada išjūkiame ir tikėjimą, o pertai užaunama tikėjimiskus vientaucziu jausmus. Ar-gi tąsyk jie norės laikyti mus už savo vadžiotojus? Jaigu ne, tai klausiamo, kokia gali buti nauda iš visu mus darbu, jaigu tie, dėl kuriu gero mes dirbame, ne geidžia mus klausyti?

Kad tarp Lenku daug randasi nekencziancziu tautiszka musu skirtybe, tai mes ne užginame, taip pat, kaip mes ne giname, kad ir eilėse kunigu tokie atsiranda. Lenku ir mus padėjimas Rusijoje vienoks, o taip-gi ir musu norai užlaikyti tautiszka skirtybe nūg neteisingu Rusu siekimu susieina su pat-tokiais Lenku norais. Tai jau ir randasi pamatas dėl savitarpinės sutarties jaib tik abėjose pusėse rastusi supratimas naudos iš sutarties, jaib tik abi pusi jos reikalautu. Jaigu mes suprantame naudą iš sutarties tai geriaus išpūla jieszkti kėliu dėl sutikimo, bēt tik ne vaidu. Rytinė vilnis, ryjanti visas tautiszkas skirtybes, lengvai gali išznaikinti visas silpnas kaimynu kruveles. Imkime, ji užlieja visus Lenkus, ar tada vieni, kur-kas silpnėsi, Lietuviai galės priegulincziai gintis? Tiesa, szindien ta baisi ryjanti vilnis yra iszkirstytą į mažesnes daleles, užsimanczias užliejimu atskiryiu dar ne užlietu vietu, pertai negali turėti tiek smarkumo. Bet mes per nesutikimus su Lenkais palengvintume suardymą Lenkijos, o jos vietą užimti mes ne turime atsakancziu spēku: patektu ji rytiniams protėgavotiems. Tikra politiszka iszmintis, sveikas kiekvieno protas prisako, kad mums yra reikalinga lenkystės ęsybė, ir kad tokiu pat budu Lenkams yra reikalinga ir naudinga ęsybė lietuvystės. Czionai mės padūdame dėl susivienyjimo vieną iszlyga, idant Lenkai norėtų suprasti tautiszka Lietuviu skirtybę, mestu jos neapikantą ir idant jie atskirtu politiszka perėitės vienybę nūg tautiszkos skirtybės. Kad svetimos rauplės negali buti geidžiamos musu tėvynėje, tai mes pripažinstame; bet lenkiszkos rauplės ne yra taip blėdingos dėl musu ęsybės, kaip rauplės rytinės. Lenkai szindien ne turi pajiegu, neteisingais į-statais raiszioti mus dėl savo naudos: ne gali jie uzdrausti Lietuviams, idant jie nesigintu priesz susilėkavimą. Dėlto-gi užtenka tik kelti tarp vientaucziu supratimą lietuviszko tėvyniszko, bet pikumas, vaidai su Lenkija ne gali mums naudos atneszti, įpacz dar tada, kada reikalingos mums visos spēkos dėl kovos su neteisingais vieszpatystės siekimais.

Mes pripažinstame, kad darbininku padėjimas yra sunkus ir kad jis reikalauja pataisymo. Bet, idant žinoti, kokiū budu reikėtu tą ju buvį pataisyti ir kada pataisytas buvis galėtu tvirtai stovėti, tai prigulėtu tą dalyką visopusingai permąstyti, isztyrinėti. Pakolaik da to visko netik ne padarėme, bet ir ne surinkome medegos dėl sziochio-tokio nusprendimo, tai turime dar nū jo susilaikyti. Mes gerai žinome, kad kasdieniniai žmogaus reikalai ne susimazino; žinome lygei, kad prekė ukiszku, iszdirbiniu, ypacz-gi žemdarbystės produktu (skaitlius darbininku Lietuvoje kur-kas didėsnis už skaitliū Lietuviu kitu lūmu) beveik trisyk susimazino, nei kaip buvo priesz 10 metu, ir kad podraug pasikėle didėkos sunkinybės, gulanczios vien tik ant žemės. Mes pripažinstame, kad darbininkui priguli didėsnis uzdarbis; vienok turime atminti ir tai, ar visi darbdaviai gali iszpildyti darbininku reikalavimus, o dėlto turime be jokiu patarimu peržiūrėti ju buvį ir reikalus. Mes ne galime statyti tautiszka ateitę tiktai ant vienu darbininku, bet ant visu lūmu; vieni-gi darbininkai ne stovi taip augstai nei moksliszka, nei medegiszka, nei tėvyniszka, idant galėtu dūti tinkamą paramą tautiszka ateitei, o darlabjaus tada, kada priesz jūs stotu ne tik svetimi prieszingi mums gaivalai, bet ir užgauti locni

mus lūmai. Ant galo paklauskiame kokias mes turime spēkas, idant galėtume tokia reformą sav ant naudos apversti? Valdžia ne mus rankose. Ar L. Balsas gali stoti už tai, kad sziaudieszki valdytojai ne apvers tos reformos vien-tik ant savo naudos? Lygus padalinimas turtu gali buti naudingas ir teisingas, bet kas bus rėgulatorium, kas tą lygumą prižiūrės? Tik jau ne mes, bet sziaudieszki musu valdytojai, kurie isz tokio savitarpinio Lietuviu susilyginimo trauks dėl savės kū-didžiausius pinigūs, apturės sav kū-geriausią naudą. Norėdami ne daleisti suvis nesigailinczios mus užziuros, turėtume tapti sav-valdiszkais; tai atsiekti galima tik turint reikalingas spēkas, kuriu mums dabar suvis ne užtenka. Tokia-me Lietuviu padėjime mes iszrandame naudingiaus tūmtarpu ramdyti senus tautiszkus pamatus, platinti vienybę, sutikimus, ne kaip daryti reformas ir sėti naminius vaidus.

Ar užteks L. Balsui visu szitu iszsiteisinimu? Ar susiprātome?

Szernas-

Isz tėvyniszkos dirvos.

Kasdieniniai gyvenimo reikalai, tolymesni jieszkiniai ir siekimai, galė iszpildymo noru ir uždūcziu sziaime amžyje mierėjasi skaitlinėmis. Tokiu budu statistika yra aizskintoja viso musu gyvenimo. Mergina, kuri prisiekia, kad pirmą syk tik myli, paklausta apie gimimo metus, visada jūs užmirszta; bet jai nori sziek-tiek pažinti jos metus, peržiūrėk tik statistiką jos pirkiniu perfumeriszkoze krautuvėse: svaras nupirkto Gol Creamo arba beržinio balsamo teisingiaus pasakys, kad jau merginai praslinko 25 metai nei kaip jos paczios žodžiai. Norėdami pažinti kulturiszka tautos padėjimą, jos tvirtybę, ne visada galime tikėti tiems, kurie patys ką-nor apie savę pasakoja: tie, kurie laiko savę už pirmutinius ant svieto, kurie davadžioja, kad visi lenkia galvas priesz jų kulturą kad visas svietas dreba priesz ju galybę, ne visada tokiais yra. Jai ne butų statistikos, tai reikėtu tikėti žodžiams kalbančziuju; bet dabar tas mokslas augsztai stovi, statistiszkos skaitlinės szioje gadyneje teisingiaus viską aizskina. Mes ne turime statistikos kulturiszku savo darbu; ar-gi tai tie musu darbai taip maži? Svieto statistika suskaito 3064 ęsanczias ant visos pasaulės kalbas; bet kokią vietą, tarp tu visu kalbu užima, lietuviszka kalba mes ne žinome, nės ne turime statistikos. Ne turime taip-gi ir statistiszko skaitliaus Lietuviu ne tik svetimūse žemėse, bet ir pas mus, tėvynėje; delto tai tuli rusiszki mokintojai moksliszkuose ir isztoriszkuose savo straipsniuose beveik visai užgina Lietuviu ęsybę Rusijoje. Tokiu budu mes turime progą garsinti (žinoma tik ant zodziū) augsztumą loenos savo kulturos arba jos nebuvimą, darodyti medegiszka savo galybę arba ir silpnumą: tame dalyke mes turime placzius kelius dėl visokiu, nors ir prieszingu tarp savės, iszvadžiojimu.

Tiesa, turime statistiką lietuviszku rėdybu, bet ne Lietuviu. Privedame czionai tą statistiką: Vilniaus rėdyba įturi savyje 37371 □klm ploto ir 1267000 gyventojų; Kauno — 35711 □klm ir

1520000 gyv.; Gartėno — 33938 □klm ir
1352000 gyv.; Vitebsko — 39688 □klm ir
1253000 gyv.; Minsko — 80319 □klm ir 1680000
gyv.; Suvalku — 10824 □klm ir 685000 gyv.
Lietuviai dą randasi Palangos pajurėse ir Vokie-
tijoje sziūse pavietyse: Klaipėdos, Szilokarcziamos,
Ragainės, Stalupėnu, Tilžės; bet ir isz czionai
tikros statistikos neturime.

Žemės plotas, užimtas lietuviszka tauta, beveik
lygus plotams, užimtiems per didžiausias Europos
valstijas, kaip va Britanija, Italija; bet tautiszka
savo stiprybe, kulturiszkais darbai lietuviszka
tauta vos tik gali prisilyginti prie liliputiszkiu.

Kodėl-gi taip yra pas mus? klausymą szita,
nors kiekvienas isz mus turi atsakymą szirdyje,
paliekame be atsakymo; turime czionai tik pridurti,
kad toks Lietuvos padėjimas paeina isz priezasties
nėteisingu su mumis apsiėjimu musu kaimynu,
o dar labjaus isz mus pacziu kaltės.

Tiesa, mes ne turimė statistikos, bet ir
be jos žinome, kad turtai Lietuvojė labai
silpnai auga ir kad visoki iszdirbimai mažinasi.
P. Pusynos majoliku dirbtuvė Panevėžyje, kuri
iszstate savo darbus ant tarpgentiszkos Brux-
ellės parodos, dabar tapė uždaryta isz priezasties
stokos kapitolo. Wittgenstein'o įpėdiniai dirb-
tuvę ir geležies kastynes ēsanczias Lietuvojė,
pardavė akcijonariszškai draugystei, kurioje pir-
mutinią vietą užima kunjgaiksztis Giedroic ir
Filipovicz. Turime viltį, kad papūlusios į tokias
rankas dirbtuvės ne žus, nės kunjgaiksztis Gie-
droic gerai yra žinomas Lietuvoje, kaipo inicija-
torius pakėlimo iszdirbystės ir sunaudonės pri-
gimtiniu turtu.

Kas atsitiks su likusiais dvarais, mirus ju
valdytojui Wittgenstein'ui, dar tikrai nežinia, nės
byla da ne pabaigta. Szitūs dvarus vos ne isz-
statė ant licitacijos Petersburgo bankas dėl už-
rubežinės prekystės už 5 milijonus rbl., užtrauk-
tos skolos, bet su jūm pasisekė susitaikyti: dvarai
tapė užstatyti žemiszkame Vilniaus banke, o
skola Petersburgo bankui liko užmokėta akcijo-
mis žemiszko banko. Vienok, idant tie dvarai
galėtu pasilikti rankose įpėdiniu Wittgenstein'o,
kunjgaikszczi Hohenlohe's, viens isz jo sunu
turėtu priimti rusiszką padonystę, nės kovinis
rando įsakymas ne daleidžia svetimiems pado-
nams turėti žemę Rusijoje, arba kokiu-nors budu
iszsisukti nūg szito įsakimo; jaigu vieno isz
szitu dviejų ne padarys Wittgenstein'o įpėdiniai,
tai visi ju dvarai per 3 metus turės buti pardūti
ir kam greicziausiai pateks, tai visiems supran-
tamas dalykas.

Nesenei pasibaigė garsi byla Adamko-
vicz'iaus ir Ravluszkievicz'iaus su Rusijos randu.
Priezasczia szitos bylos buvo tas dalykas, kad
Adamkovicz'ius su pagelba neteisngai padirbtu
dokumentu atėmi nūg rando dvarą Chvolvinius,

ant 500,000 rbl., kurį jo tėvo tėvas seniaus už-
raszė zokoninkams Karmelytams, o kurį, Karmely-
tams isznykus, nusitvėrė randas. Adamkovicz ir
Ravluszkievicz tapė apsudyti ant apsigyvenimo
Siberioje, o Chvolviniai liko sugražyti vieszpa-
tystės izdui. Tiesa, padirbti dokumentus, idant
pertai ką-nors paskui naudoti, yra suvis nedorisz-
kas elgimas ir dėlto papeiktinas; bet ar dorisz-
kai elgėsi randas, užgriebdamas sav Chvolvinius,
kuriu jis niekad ir niekam ne padovanojo? Nedo-
riszkas rando elgimas pagimdo tokius-pat elgi-
mus visūse lūmūse jos gyventojų. Pakolaik
Chvolviniai buvo rankose Karmelytu, patolaik
tenai buvo gimnazija; randas-gi, isznaikinęs Kar-
melytu kliosztorių, prisisavino ju turtus, o su
sykiu uždarė iszlaikomą tais turtais gimnazija.
Szitas-tai dalykas ir padavė užraszėjo įpėdiniui
norą susigražinti tūs turtus, kurie pavesti buvo
platinimui apszvaistos, o kurie dabar suvis ant
to ne apvercziami.

Apszvaistos keliai Lietuvoje yra gana apsun-
kinti; tai patvirtina neperdidelis skaitlius moks-
lincyziu. Vilniaus rėdyboje randasi 47 pilinės
mokslinezczi, kurias aplanko 3856 vaikai ir
1704 mergaitės; tarp tu mokslinezczi Vilniuje
yra dvi vyriszki gimnaziji su 1008 mokintiniais,
viena rėaliszka mokslinezczia su 496 mokintiniais,
mergiszka gimnazija ir institutas su 999 mok.
Ukiszku, valszczioniszku ir bažnytiszku (pravosl.)
mokslinezcziu yra 535, kurias lanko 15584 vaikai.
Žydiszku mokslinezcziu yra 155 su 3887 lankan-
cziais vaikais. Kauno rėdyba turi 25 pilines
mokslinezczi, kurias aplanko 2074 vaikai ir 572
mergaitės; czia yra 2 vyriszki gimnaziji su 755
mokintinias, rėaliszka mokslinezczia su 280 vaiku,
mergiszka gimnazija su 310 mergaicziu. Ukiszku
mokslinezcziu yra 180, kuriose mokinasi 10078 vaikai.
Žydyszku mokslinezcziu yra 11 su 1056 vaikais.
Kauno rėdyboje yra 6 privatiszkos mokslinezczi ir
viena amatiniszka. Gartėno rėdyboje yra 34 pilinės
mokslinezczi, kuriose mokinasi 2446 vaikai ir
912 mergaiczių; szitame skaitliuje yra gimnazija
su 367 mok., rėaliszka mokslavietė su 309 mok.,
progimnazija su 113 vaiku, mergiszka gimnazija
su 288 mergaicziomis. Kaiminiu mokslaviecziu 731
su 29523 vaikais; yra taip-gi 11 svetimtautiszku
mokslaviecziu su 1013 vaiku, ir 312 žydisyku
su 6820 vaiku. Minsko rėdyba turi 45 pilines
mokslavietes su 3825 vaikais ir 1550 mergaiczių,
3 gimnazijas su 1204 mok., 1 rėaliszką moksline-
zczia su 310 mok., 1 mergiszką gimnazija su 483 mer-
gaicziomis. Kaiminiu mokslinezcziu yra 1246, kurias
lanko 30910 vaiku. Žemdarbystės mokslinezczia
Marien-Gorki turi 37 mokintinius. Žydiszku moks-
lincyziu yra 130 su 1156 vaikais. Vitebsko rėdyba
turi 50 piliniu mokslinezcziu su 3151 vaiku ir 1387
mergaitėmis, 1 gimnazija su 439 mok., 1 rėaliszka
mokslinezczia su 223 mok., mergiszką gimnazija su

528 mergaitėmis. Kadetu korpusas Polveke turi 361 mokintinį. Kaiminiu mokslinyciu yra 310 su 9970 vaiku. — Skaitlius mokintiniu prietaikmėje prie skaitliaus gyventoju yra toks: Vilniaus rėdyboje 2°%, Kauno 0,9^o%, Gartėno 3°%, Minsko 2,3^o%, Vitebsko 1,4^o%. Visose siaur-vakarinėse rėdybose vaiku nūg 7—15 metu yra 1626000, bet į mokslą eina tik 11,32^o%. Viena mokslinycia iszpūla ant szitokio ploto žemės: Vilniaus rėdyboje ant 50,6 □ vierstu, Kauno — ant 15,6 □ vierstu, Gartėno — ant 31,3 □ vierstu, Minsko — ant 61 □ vierstu, Vitebsko — ant 66,2 □ vierstu.

Isz szitos statistikos jau matome, kad tarp mokintiniu yra labai mažai mergaiczium, ipacz da tikru Lietuvaiczium; pertai ir sziek tiek pramokęš Lietuvis ne labai isz ko gali sav pasirinkti gyvenimo draugę. Pas Mahometus, kurie moteris laiko tik už žaislo įrankį, rastu vietą ir žinoma tiktu visos Lietuvaitės; vienok dėl iszpildymo uždūcieziu krikščezioniszko tikėjimo ir kulturiszko gyvenimo to ne užtenka: mes reikalaujame, idant moterys butu ne tiktai paczios ir gimdytojos, bet idant suprastu, kad ir ant ju pacziu guli atsakanti dalis saviszku, tautiszku ir kulturiszku darbu. Tą vienok ne galės iszpildyti moterys be apszvaistos, o per tai ir ne tiks į paczias pildaneziui tas uždūtes vyrui.

Dėl pakėlimo apszvaistos Rusijos valdzios ne per daug rupinasi. Užgriebti turtai nūg buvusio Vilniaus universiteto isznesza milijonus rubliu, tūm-syk-gi dabar dūda tik 1650rs paszelpos dailės draugystei ir 8000 rs Vilniaus knygynui.

Jai mes ne prikalybysime lietuviszkas moteris užsiimti mokslais ir moksliszkais isztyrinejimais, tai gal-nors musiszkes sugėdins svetimos, kurios taikesi jau užimti per musiszkes apleistą ir apžėlusį varpucziais lauką. Sztai nesenei Berlyno Geschichts-Vereine, kur istoriją iszguldinėja garsus visoje pasaulėje istorikai Ranke, Weber, Schlosser ir kiti, ponia Lemeke skaitė savo isztyrinėjimą apie istorizkus paproczius gyventoju rytinės dalies Prusijos, t. y. apie paproczius senovės prusu, perimtus szįadieniszkais prusokais, lygei ir apie lietuviu budą.

Lietuviszka raszliava mažai gali pasigirti svarbesniais originaliszkais isztyrinėjimais. Randame joje tik kompilacijas, o kaip kada atinkame literaliszka vagystę, t. y. isztraukas isz svetimu rasztu padūtas už loenas. Tai suvis ne gražus dalykas. Svarbesni isztyrinėjimai Lietuviu pereinūvės—tai darbai svetimu isztyrinėtoju. Nesenei iszėjusiam VII tome iszdavimu Krokavo akadēmijos randamė Smolkos veikalą „Kiejstut i Jagiello“. Ta pati akadēmija gavo rankrasztį Olgierdo Vileczynski'o „Mitologija litewska“; szitas veikalas vėliaus bus atspaudintas.

Muzikalizskus Lietuvius, laikanezius už gerą

daiktą popularizavojimu lietuviszku gaidu tarp svetimu tautu, gali užimti tas dalykas, kad Varšavos giesmininku draugystė „Lutnia“ apgarsino konkursą ant sustatymo koro isz lietuviszku gaidu. Lietuviszkos gaidos svetur beveik ne pažystamos, o jau tikrai mažiaus, nei kaip gaidos Cigonu, Tahiti, Hottentotu arba ir Indijonu, gyvenancziu Brasilioje ir kitur, supopularizavotas per Mayenz'a, Brahms'a, Schuman'a, Erekl'i, Fuchs'a, Scidetich'a, Pettitat'a, Santa-Anna-Nory, Gomėza ir kt. Lietuviszkas gaidas randame beveik tiktai etnografiszka surinktas per Rhesa, Bartsch'a, Kolberg'a; bet muzikalizskai apdirbtu beveik ir nėra: yra tik žemaitiszka daina Chopin'o kelėta dainu Schuman'o ir Moniuszkos, bet tai yra vis mažmožis. „Echo Muzyczne“ pirmiaus apgarsino konkursą ant paraszymo libretto dėl operos; ant konkurso buvo atsiųsta tik viena 3aktinė artinga Lietuviams opera „Juratė Baltiko karaliene“. Idant paraszyti dėl jos muziką, reikia gerai pažinti Lietuviszkas mēlodijas; o be ju pažinties operos muzika bus tokia, kaip Jarecki'o „Mindaugas“ ir Jadviga“, arba Zelenskio ir Ponchielli'o „Valenrodas“, kuriose nei deszimties taktu nera lietuviszku gaidu.

* * *

Pernai vasarą, raszo „Vilenskij Viestnik“, sanaris Petersburgo geografiniszkos draugystės, E. Volteris, važinėjo į Lietuvą dėl archeologiszku tyrinėjimu. Jisai apvažiavo daugelį vietu Vilniaus gub. Nemunaicziūse, Traku pav. ant kalno vadinamo „Jurgiszkiu rėvas“ iszžiūrėjo stovyklą žmogaus akmeninio amžiaus; rado daug titnaginiu vylyczium, peiliu ir skaptuku. Nū žmoniu Volteris gavęs akmeninį kirvį (Perkuno kulka). Netoli Nemunaicziu ant senovės kapiniu po pilekalniu rado vieną sidabrinį pinigą 16 amž., broncinį žiedą ir sidabrinį rėtėžėlį. Senovės kapines da yra už triju vierstu nū Nemunaicziu, netoli Vengelioniu kaimo ir už Kastriszkiu. Tenai parodo Perkuno kalną, o pakeleje ant Einoru gulį trys akmenys; ant vieno ēsas iszkirstas kryzius su ūviem brukszneliais skersai. Isztyrinėjimui Nemunaicziūse daug padėjęs kun. Pankevyczia. — Laukūse p. Keistuto-Gedimino Traku pav. Volteris dirbęs kasdien su 8—12 darbininku ir iszkasinėjęs daug senovės kapu: pasirodo, kad senovėje laisvū numirėlius su peiluku, žiedu, auskarais ir su žiedu ant kaktos arba masznelėje pagalvyj, arba tiesiog kiszeniuje. Iszkasę, 150 grabu ir prie ju visokiu daigtu į 300: daugiausiai geležiniu: peiluku, sagueziu žirklaicziu; broncinu žiedu, auskaru, guziku, vieną nopereka, vieną priesagelį, vieną bugnelį; sidabrinu pinigą į 40 ir žiedu. Isz akmens buvo: taip vadinami „ratukai“, galėliai skauspenio ir titnago. Moliniu pūdeliu tiktai szukės, sveiki buvo du. Vienoj vietoj su žmogaus kaulais

rado ir visžtos. Grabu lentgalius rado prie pinigų 1620 m. Prie senesnių lavonų medžio suvisai nebuvo žymu. Numirėlių rankos nei vieno nebuvo sudėtos ant krutinės; daugiausia ant pilvo. Pirmesnių numirėlių viena ranka ant krutinės, kita prie szono. Czionai nerado nei kareiviszku kirviu, nei senoviszku pinigų su vartais arba stulpais (janua). Bet 1880 m. czionai darydami ke-
lią rado kalaviją, kirvį ir kitokių daigtų. Tejuo girioj iszkasinėję 21 kapą ir rado senoviszką vilyezią, du kirviu (kareiviszku) ir viename ženklus sudeginto kuno. — Lydos pav. Volteris drauge su Szukeveczia iszkasę 96 kapus ir radę 200 grabu. — Kelionė, kaip matyt, labai pakė, bet kaip-gi ir nepasiseks, kad visi senoki kapai ir pilys stovį nejudinti: tai placziaudirva dėl tyrinėtoju mūsų senovės. — Vol-
sako, paraszysęs savo archeologiszką ke-
po Lietuvą; taip-gi užsiimsęs iszdūti isto-
tą žodyną lietuviszkos kalbos, pasinaudodamas medega isz rankraszezio Sutkevecziaus „Słownik
tevsko-polski“, kursai rugpjuczio m. pereitu
netu po augszcziausiam daleidimui iszsiustas isz
Vilniaus knyginyczios į Petersburgo Akadēmija.

— Volteris davęs pradžia kaip nors pasirupinti užlaikyti griuvėsius Traku pilies, vietinė admini-
stracija pritarusi tokiam užmanymui. —

Korespondentas „Vil. Viestn.“ isz Nemunaičzių szitaip atsiszaukė apie Lietuvius Suvalku
gub.: „negali, sako, užtylėti apie tai, kad pas-
kutiniame laike apszviestoji dalis gyventojų pra-
dėjo labiau žiurėti lietuviszkos kalbos, ne kaip
špirma. Zinoma yra, kad anoj pusėj Nemuno,
Suvalku gub., Kalvarijos, Marijampolės ir kitūse
pav. apszviesti Lietuviai ne niekina sava prigim-
tos kalbos ir daro tarp savęs antilenkiszkas
kūpas.“

— Petersburgo „Pravda“ (pereitu metu sten-
giasi parodyti savo skaitytojams, kad Panevė-
žiečiai isz tikros szirdies mėgsta pravoslavija.
Redakcija gauna daug gromatų isz Panevėžio,
kuriose Panevėžiečiai teisinasi priesz redakciją,
kad isztikro jie nekalti, jai tris metus neszven-
tino Nevėžios; jie ir patys nesuprantą kaip
tai galėjo atsitikti tokiam mieste, kur yra to-
kios galingos Maskoliu spēkos, kaip sztabas,
gimnazija, bet prižada redakcijai, kad daugias
taip nebuser. Isz gromatų redakcijai persitikrina,
kad taip galėjo atsitikti suvis ne šū susimažinimo
Panevėžiecių tikėjimiszkos dvasios, o kad tai tei-
sybė, tai parodo velyku szventė, kada cerkvę isz-
lauko taip labai apszviete, kad net žmonės kata-
likai nėję į bažnyčia, o sykiu su žydais ir su
visu Panevežiu strimagalvių bėgę žiurėti cerk-
vės. „Asz macziau, raszo korespondentas, kaip
per velykas apszvieczia cerkves Petersburge ir
kitur, bet sakau, kad mūsų cerkvė, tai tikrai
buvo iszkilmingas pavokslas pravoslavijos didy-

bės. Panevėžis kaip gyvas nebuvo matęs tokios
grožybės, o tai parodo, kad jei tik butu noras,
o saujelė Maskoliu gali tvirtai laikyti maskoliszką
reikalą (rusškoje dielo) ir prigimtąjį paprotį
tarpė fanatiku kataliku ir žydu.“ —

— Pernyksztis „Graždanin“, atmindamas
dvideszimt penktus metus po atsiuntinui Murav-
jevo i vakarinį krasztą, parodo jo nšpelnus, ku-
rišs Maskoliu draugija užmirsusi, o užmirsusi
dėl to, mislija autorius, kad Maskolija abelnai
užmirsziusi savo Vakarinį krasztą. Pagal auto-
rių Muravjevui reikiant pastatyti Vilniuje pa-
minklą. —

Vieta szventaragio pakalnėje Vilniuje, pava-
dinta Maskoliu, Lenku ir vokiecziu „kreivų miestu“
(kryvoi gorod, krzyvy grod, castrum curvum,
cromhaus) buvę „krivų miestas“ (kaip maskoliu
taip vadinamos „patrijarszija slobody“), kaip
matyt isz užraszu Kiburgo 1397 m. (Vil. Viestn.
1888. N. 119). —

Hygiena.

Tabakas.

(tąsa.)

Taboka — sumalti tabako lapai — iszradimas
naujasnis krimkė. Pirmiausiai įsiveisė Ispanijoje ir
Portugalijoje. Metuose 1559 J. Nicot (nū jo ir vardas
alkaloido „nikotinas“), francuzu siuntinys prie Portu-
galijos dvaro, atsiuntė isz Lisbonos Katarinai de Medicis,
sykiu su tabako seklomis dėžutę su taboką. Kara-
lienė iszpradziū n'isztikėjo tabokai, paskui pavūstė
isztolo, o antgalo pradėjo ją vartoti, prikalinus prie
to ir savo sunu Karolj IX. Idant patikti karalienei,
dvariszkiei pradėjo traukti taboką ir girti ją, nors
jiems aszarojosi akys ir suko nosyje. Dvariszkius sekė
kiti ir t. t. — ant galo taboka atsidurė net ir pas mus.

Veiklumas tabokos, įtrauktos į nosį, žyminasi
vietiniu žuvimu jautrumo (anaesthesia), padidiniu var-
vėjimo isz nosies ir cziaudėjimu. Ilgai vartojant taboką,
prisimeta nosies sloga, kuri perslenka net ant gomurio
plonės; isz tos priezasties atstoja vūslės ir gardumo
pajautimai, nės perilgai erzinamos ploniu dirksnės tampa
visai nējautriomis.

Per nosies plonę, kaip paprastai per visas plones,
gali persisunkti į kraują vodingas tabako skystimas.

Vidurinė nosies plonė yra labai lepi ir dėlto pas
„tabokorius“ tankei ētrinas ir dūda kaip kada pradžia
vilku (lupus), arba ir vėžiui (carcinoma), dviem neisz-
gydomom ligom.

Prietam nū tabokos, užsikimszus aszariniams
takams, be perstojimo teka aszaros ir niezti akis.

Turime įvairias tabokos atmainas: tai rukszti tai
přeska, tai vienai, tai kitaip kvepentį, tai turinti szioķį ar
toki smarkumą. Zinoma, viskas tai priguli nū pritaisymo
ir visokių priedu (alunas, acto ruksztis, taninas, smulkus
stiklas ir kt.), tarp kuriu atsiranda ir nūdai (geležies
ir vario kupervosas, actinė szvino druska, arsenas ir
t. t.). Czia reikia pridurti, kad szvininėse dėžutėse
taboka gauna nūdingą įpatybę nū szvino.

Ramazzini užtėmijo, kab tabokos dirbtojai gauna
drebėjimą koju ir ranku ir neatsikratomą kosulį.

Tie, kurie pripratę prie tabokos, gina ją, tary-
dami, buk ji, tankum isz nosies varvėjimu, nuvaro galvos
sopimą, dantu skaudėjimą, sumazina ausu apkurtimą,

pra-aiszkina akis ir pasmagina atmintį — tikri jūkai! Juk ant paminėtu priepūliu skundžiasi tik tie, kurie traukia taboką! Sztai trumpa peržvalga tabokos ir jos blogu pusiū. Geru-gi pusiū nerasi nei su žvake. Teisybė, susirinkimūse, kada neatleidžia snaudulys, galima nuzadinti ir savę ir sąsnaudzius „kuksztelėjimu“ į tabakierką ir garsum „cziaudėjimu“ nū tabokos. Bet tai per menkas dalykas, idant jis galėtu pridengti visas blogas tabokos puses. Ant galo ir pats cziaudėjimas yra gana pavojingu daiktu: Fr. Hoffmann ir Glazer rado mums atsitikimus netikėto myrio isz priezasties iszsi-sunkimo kraujo smagenise po smarkum nusicziaudėjimu*); Haller minavoja apie akie žvairumą nū tospat priezasties; randame taipogi pavyzdzius appakimo ir kitokiū priepūliū nū smarkaus cziaudėjimo.

Seniaus dar valdzios, užtēmiję piktas tabokos įpatybes, pradėjo ją drausti. Karalienė Elžbieta prisakė naikinti visas prietaisus prie tabokos; Karolis VIII; grumajo botagu, Urbonas VIII., popiezius, iszkeikė taboką, o Mahometas IV; žadėjo nuzudyti tūs, pas kuriuos bus užtēmyta taboka. Toks uždraudimas vartojimo tabokos ne butu pro szalį ir musu gadynėse. Tik žmogaus jau toks budas: nū ko jį labjusiai gini, prie to labjusiai lenda.

Kad taboka ir ne butu taip vodinga, tai viens paveikslas tam tikro tabokoriaus gali priversti prie iszsi-žadėjimo tabokos ant viso amžiaus: drapanos visos apibarstytos taboka; nosinė skepetaitė (jaigu ją turi) iszrodo, lyg butu meszlūse sumindžiota; po nose dvi rudi žvaki ir t. t., o nū viso žmogaus tokia smarvė, kad bjauru prie jo prisiartinti.

(toliaus bus.)

Hygiejos tarnas.

*) Cziaudėjimas sujudina smagenis, o per tai gali plyszti kraujo indelei.

Isz visur.

Jau artinasi laikas atidarymo Paryžiuje visosvietiskos parodos: darbininkai stengiasi kŕgreicziausiai nūbaigti pavilonus dėl sudėjimo prisiūstu daigtu, Eifell'io bokszta, turinti 1000 pėdu aukszczio. Didžiausia visam sviete globusą (keturkampis jo milimėtras bus lygus keturkampiu kilometrui žemės) ir kitus stebklus dėl pasidžiaugimo užaugusiems vaikams. Ne visas vienok czionai bus prirengta tik dėl pasidžiaugimo: galima bus atrasti daug pamokinancziū dalyku, kaip va bus parodytas kas-syk pasitobulinantis žmogaus gyvenimas, pradedant nūg pradzios atsiradimo žmogaus ir baigiant sziaudieniskais Rotszild'u, Blechroeder'iu ir kitu rumais. Moksztiszkas svietas, uorėdamas sunaudoti didelį, atpludį susivaziūjancziū ant parodos mokintu vyru, ketina padaryti moksztiszkus tarpgentiszkus susirinkimus.

Gėografiszka Paryžiaus draugystė užkvietė ant susirinkimo 6 dieną Ruggjuczio visus svieto gėografus ir ētnografus. Iksziolaik prizadėjo savo dalyvystę jau 225 gėografiszku draugyscziu, ju daliu ir atskiriū mokintu gėografu. Gėografiszku draugyscziu, besitrusancziū, dėl pakelimo gėografiszko mokslo, yra visum sviete 101: Francuzija

turi ju daugiausiai, nės 29 su 19800 sąnariu, sudedancziū kas-mėts 244000 markiū; Vokietijoje yra 22 draugysti su 9200 sąnariu, sukraunancziū 92200 mark. sąnariszku mokeszcziu; Britanija skaito 9 draugystes, prie kuriū priguli 5600 sąnariu, sudedancziū kas-mėts 240000 mark.; Rusija turi 5, skaitanczias 1338 sąnarius draugystės, sudedanczias 63330 mark.; Austro-Vengrijoje yra tik 2 draugysti su 1950 sąnariu, sudedancziū 28900 mark.; Suviēnytose Valstijose Sziaurinės Amerikos yra 3 draugystės su 1500 sąnariu, sudedancziū kas-mėts 68000 markiū.

Psichologai, ne norėdami liktis užpakalyje gėografu, per savo komitėtą, isz garsiu vyru susidedantį, užkvietė viso svieto vienmokslis ant psichologiszko susirinkimo busenczio laike parodos, diēnose m. Rugsėjo.

Pėdomis psichologu eina ir coologai, kurie suszaukia coologiszką susirinkimą.

Apszvaistos ministėrija, suprasdama reikalingumą iszriszimo nekuriū pedagogiszku klausymu kvieczia visus pedagogus ant susirinkimo 23 d. Ruggjuczio. Klausymai, kurie bus padūti dėl iszriszimo susirinkusiems, o taip-gi ir negalintiems pributi į Paryziū ant susirinkimo, yra szie: 1) kaip ir kiek galima mokinti pradinėse ir vidutinėse mokslavietėse, o taip-gi mokslavietėse, užsimancziuose tam įpatyngais mokslais, kaip va: ukiszkais, amatiniszkais, prekiszkais; 2) kokią įteknę ant vaiku turi moters, kaipo mokintojos ir mokslaviecziu užveizdėtojos? 3) projektas įrengimo prideranczios profesiszkos mokslinyczios. Negalintieji pributi ant susirinkimo, dėl kokios nors priezasties gali atsakymus ant szitu klausymu siūsti Francuzijos apszvaistos ministėrijai iki 1. Berzelio.

Tamepat mėnesyje ketina susirinkti Paryžiuje sątaikos mylėtojai. Klausymai, kuriūs ketina iszgvildinti szitie, niėkur valdziū neiszsklausomi, vyrai, yra: 1) įrengimas tarpgentiszku sutaikecziu bylaviecziu, kurios galėtu užiūti vietą sziaudieniszku bylaviecziu, paspirtu ant daugumo karėviū ir galybės ginklu; 2) neutralizavojimas upiū ir kanalu; 3) pritaikimas federatiszku tiesu; 4) įrengimas kolėgijos, sutaikeczias politiszkas bylavieczis; 5) užmanymas įrengti katėdras sutaikecziu su valdziū 6) budai, galintieji nuginklūti visas tautas. Visi szitie geismai sątaikos mylėtoju yra dailus ir garbingi, jaib tik norėtu ju klausyti daugiausiai troszkantieji praliejiemo kraujo; jai-gi jie bus ant to visko kurti, tai ir isznyks tie augszi geismai taip pat, kaip isznyksta tykoje vasarinėje naktyjė gražios giesmės balsas. Sziaudieniszki troszkimai sątaikos mylėtoju ketina pagėrinti tik tarpgentiszkus prietikius, bet jie suvis ne siekia viduriniū viēszpatystės prietikiu, kur atsiranda kankintojai ir kankinami. Tegul sataikos mylėtoiai atsieks vavo beism

t. y. savo įvedimais sumažins arba ir suvis praszalins priežastis tarptautiszku kariu, ne tik ne įveiks isznaikinti vidurinius prispaudimus kiekvienoje atskirioje vieszpatystėje, bet da jūs padidins. Te-pabando sątaikos mylėtojai viduriūse Rusijos platinti federatizšką tiesą ir reikalingumą teisybės dėl svetimu jos gaivalu, o pažiūrētūtė, kur galētu atsidurti platintojai tu idėju!

Budrys.

Algirdis ir Keistutis didžiu Lietuvos kuningaikszečiu.

Paraszė (pagal K. Stadnickį ir J. Wolffą) Jonas Vincaitis.
(Tęsa.)

Gerai žinome, kad Kryžėviu (Kryzioku) broliu Karvinku paszaukimu, siekiu ju apsigyvenimo ant Prusu ir latviu žemiu buvo isznaikinimas stabmeldystės Prususe Latvijoje, o paskui Lietuvoje ir Zemaitijoje. Kadagi mutinė uždūtė buvo iszpilyta, abudu zokanu nūg 1283 m.) visas savo pajiegas apverte ant iszplatinimo krikščionybės tarp Prusu ir Latviu sągiminieciū, Lietuviu ir Zemaičių, nors pas jūs krikščionybė pavyzne tik rytinės bažnyčios, bet ir vakarinės jau placziai buvo iszszaknėjus. Tokia buvo Kryžėviu taisyklė, tokis ju siekis. Kad jie ne pildė atsakancziai paszaukimą, gana aizskiai parodo visi ju elgimai. Ju siekiu (meriu) buvo ne krikščionybės platinimas, bet tik Lietuvos apvaldymas. Krikščionybzpandinimas buvo tik uždangalu, po kuriūju slepėsi ki ju siekiai; apie szitūs ju siekius ilgai nieko ne žinojo papieziūs ir visa vakarinė Europa.

Kryžėviu mistras Vinryk'as de Kniprode, kuris iszspatavo tuse paciūse, ka ir Algirdis, o mirė viešise metūse su Keistucziu, skaitėsi visoje Europoje už geriausiaj ęsybę ir gabiausiaj krikščionybės platinimą. Ne sistebėsime suvis, dėlko jį už tokį visi laikė, dažinosime, kad Kryžėviai dėl savo siekiu maziausiaj mikij apgarsydavo už didžiausiaj pergale, o apie tai, kada patys tapdavo pamusztais tankiausiai suvis nutylėdavo. Jie vieni tik galėjo isz adatos priskaldyti malku vežimą; vieni taip-gi galėjo gerus ar blogus savo elgimus garsinti visai pasaulei, nės prieszams Lietuviams suvis ne rūpėjo, ar Europa žinos apie ju laimikius, ar ne.

(Toliaus bus.)

Korespondencijos.

Latviu Petropilės Labdaringoji draugystė atliko balsinei-instrumentalizšką koncertą 4. vasario Palmės zaloje, po vadybos pono Miliszio. Programas koncerto gana placzei sutaisytas isz 14 num.

I. „Jauki dzivot tevija“, giedodo du koru, t. e. vyrų moterų koras; pagal gaidą, Klauero. Szita daina iszpilde korai labai gražei; kuriuos žodžius lig aviszskai pridursime.

Gražu gyvent tevynėj
Kur matusze manę augino;
Kur asz linksmas beganiau
Mikzkuos dainas dainavau.
Kožnas medis sveikino
Gražu gyvent tevynėj!
Gražu gyvent tevynėj,
Namuos tevo mano suręstos,
Kur tevo kožna dirva,
Prakaitu jo laistytą,
Kožna vaga szventintą
Linksmą gyvent tevynėj.

Paskui tape dainuota antra daina.

II. „Apkart kalnu gaju“. Aplink kalną eidams; labai gražei tape atlikta pagal gaidą J. Vitolo
III. „Strauja upe“, pagal gaidą E. Vignerio; tą dainą dainavo vyrų koras labai gražei ir matomai publikai patiko, nes iszvadino artistus atkartoti.

IV. Klavyru-Solo.

V. „Visi mani radi rand“, pagal gaidą J. Cimzes.

VI. „Meitin sedej ais udena“, taipgi J. Cimzes.

VII. „Tevijai“, dainavo koras ir solo su ak-komanimentu klavyru, pagal gaidą A. Juriano. Tos visos dainos buvo taipogi atkartotos, nes publika su dziaugsmu iszvadino artistus atkartoti po du ir tris sykius. Bet inzpatingą ant klausytoju padare indemę daina „Strauja upe“.

Antra dalis koncerto buvo isz sziu dainu:

VIII. „Sit Janiti vara bungas, ligo!“ pagal gaidą J. Cimzes.

IX. Maskolizski romansai buvo tainuoti szitie:

a) „Niet, tolko tot kto znal.“ Czaikowsko.

b) „Nocz“. Rubensteino.

X. „Sita zemi, mums dzivoti“, vyrų koras pagal gaidą A. Jariano.

XI. „Barkarole ir Mazurka“, smuiko-solo J. Vitolo.

XII. „Kur tu augi, daila meita“, du korai su ak-komanimentu, pagal gaidą A. Ores.

XIII. „Kur tu skriesi vanadzini“. Juriano.

XIV. „Zingetaju sievu jemu“, du koru. J. Cimzes.

Žodziu sakant tos visos dainos taipgi buvo atkartotos ir gan gražei padainūtos. Ir taip galime sakyti, kad koncertas visai nusidavė. Publikos buvo pilna zalė ir publika matomai kakinos ir dziaugės savo tautiszku koncertu. Moterų koras buvo parėdytas tautiszkais rubais (kostiumais). Reik atidūti priderancziaj teisybę latviu studentams, kuriu cze ne mažai (iki 18) sulyginant su daugumu latviu gyvenancziu Petropilėje. Jie cze kaipo artistai koncerte, kiti vedėjai rėdos zaloje koncerto kasierei ir pardavėjai bilietu; žodziu sakant, jie visur padorei ir mandagei su publika elgėsi ir visur jie sumanė ir paspėjo atsirasti. Regint tokį padorų pasielgimą latviu jaunūmenės turim tiktai dziaugtis ir linkėti pasiklojimo ir toliaus.

Žinoms tuls mylėtojis lietuviu tautos tars: „kodėlgi Lietuvei nieko ne gali sutaisyti, juk ir lietuviu Petropilėje ne mažai.“ Tiesa, yra Lietuviu Petropilėje ir rupinasi szj tą sutaisyti; bet labai nesiseka, lyg kad koks prakeikims ant musu kybo — taip sunkei vis eina. Žinoma, tiesa, sakant, didžiausiai kenk tame dalyke ekonomizskas šlovoklis, nės Lietuvei toli maž turtingesni Petropilėje, kaip kitos tautos. Antra, matomai aizskus nesupratimas lietuviu reikalo tautiszkos vienybės ir bendrystės; nės tuls Lietuvis stengiasi gyventi savękryium, pagal savo galęs ir sumanymą. Rots atsiranda ir karszti mylėtojai tautystės ir tėvynės, tacziaus nesant neijokiu tam tikru įrankiu (nei spaudos, nei draugystės) ir tos paczios spēkos dažnai silpsta ir sklinda. Kaip ne sunkei Lietuviu tautai eitu, visgi dvasė lietuvystės ir susipratimo nors mažumą jau tsgaivinusi; tatau galima tikėtis, kad szitas gaivalėlis sustiprės, o su laiku augterės.

O. Lietuvaite.

Politika.

„Ak kaip maž tokiu, kurie valdydami svieta, Gailis savo žmoniū kaip reik ir atmena Dievo!“

Donal. Mėtas IV. 400—401.

Visa Europa, apsiszarvojusi iki dantū, triūbyja: „pakajus; pakajus!“ ogi drebėdama toliaus prisitaiso ant

karo. Žmonės jau vos valioja paneskti karo prievoles pakajaus czėse, o palengvinimo tos nasztos taip veik ne bus galima sulaukti. Naujų žalnėrijos reikmeniu praszydama, kožna valdžia nurūdo ant savo kaimyniszkos žiamės, turinczius daugiau žalnėriū, ar kanuliū arba marinės. Antros žiamės valdžia vėl taipojau daro; isz to atsiranda nūbodūs lenktynbėgimas prisitaisymo ant karo! Tai dabarnykszczias politiszkas pažimys visos Europos. Valdantieji svietą ne visi gailis savo žmoniū ir jėszko tū palaimos, atpencz tiktai storavoja, iszlaikyti ir tvirtinti savo dynastyja izvelgdami savo žmones vien per pryrovą savo reikmeniu. Tai ženklina tulimi politiszki veikalai szio apszviesto czėso. Tai apmastė žvelgsime szen-ir tenlinkai į politiszką svietą.

Francuzija. Vos vierytina, kad viens vienintelis vyras visai žemei gal priegadingas pastoti, o tacziau Francuzijo su gendroliumi Boulanger'u taipo atsitinka. Rods jų ilgiaus jų aiskiaus iszsirodos, kad Boulanger'is yra inagis tiktai „monarkistu“ bei „orleanistu“ kurie meilytu, Republikę apversti ir patys valdžią įgauti. Ne pirm ilgo czėso Boulanger'is Paryzujė, prie Diputiertu skyrimo 82,000 balsū daugiau gavo kaip ponas, kurio skyrimą valdžia privelyjo. Dėlei to persikeite visa ministerija. Per vidaus-ministerį pavadinatas tape garbings, teisus, ale ir asztrus ponas, vardu Konstans; tasai dėlei nutvirtinimo Republikos iszarde vėidmainiszką draugystę, vadinama tėvonystes-talka, (Patriotenliga) ir Boulangeri dėlei sujudinimo žmoniū apskūsti užsimane. Narsusis gendrolius ale paspriudo į Belgija ir isz tenai paprastu budu kursto maisztą priesz Republikę; rodos dar daug darbo taijei padarys. Didžiausias trusavimas nusidūd Francuzijo szime czėse dėlei prisitaisymo ant svietoturgaus, szymet Pariziuje būsenczio. Per szita turgu nor Francuzai szimmetinę szventę szvesti, maiszto, per kurį paszalyta tape Monarkija ir įvesta Republika, dėlo nenor karalei nei ciecorei atvirai atlanckymą szio svietoturgaus privelyti nei paszalpos ten keliauti norintiems pinklininkams dūti. Dėlei prapuldyto Elsasso bei Lotringū Francūzai dar vis negal nusiramdyti, ir progai atsitikus anas žiamės atgal atgauti bandys, tai tenai atvira paslėptine.

Vokietija. Naujai gruntavotoji Vokietija jau po beveik dvidesimt metu dar vis ne nusitvirtino gyvenimo dalykūse. Konservatyvū draugystė dabar saimūse virszu tur ir visus zokanus pagal savo dumą arba geriaus sakant pagal valdžios užmanymą įtaiso. Kad cze nū valnybės ne daug gal buti kalbama, isz savęs iszsimanos. Dabar pat zokanai tampa pritaisomi, per kurius lapams galės uždrausta buti, teisybę per staczej pasakyti. Valniejiekad ir noprošnai-priesz nevalnybės zokanus prieszijas, iszrodydami, kad per tokius zokanus paslaptieji neprietelei daugsinas, ogi taipo ir yra; socialistu skaitlius mets isz meto daugsinas nū to czėso, kaipo valdžia priesz jūs su ypatiszkais zokanais kovoti pradėjo. Kad socialistu daugsinima atlaikytu, valdžia dabar darbininku-aprūpinimo zokanus įvesti apsiėme. Pagal tūs gaus darbininkai, kurie 70 metu seni pastoje arba pirm to pasilpe ar butinai apsirge, paszalpos isz karalystės skrynės. Ant to reiks daug piningu ir todėl įvedimo — kaip dabar paprasta — paslaptu muiu. Ar tas zokanas tikros žegnonės žemei atgabes, negal nieks pirmto žinoti. Valdžia pristato labai daug kasztu ant marinės padaugsinimo ir nor kitose pasvietyse žemes paveldėti; ale kas geriausia, jau tur Anglionai, Francuzai ir kiti pasisavine. Dėlei salu Samoa, gulincziū tykosa jūrėsa netoli Australios, susiginczyjo Amerikonai Anglionai bei Vokiecziai, ir visi nusiunte tenai kelis savo karo akrutus. Naktyj nū 16. ant 17. kovinio c. pakilo nesvietiszka vētra, ir inkarams neiszlaikant, vilnys du vokiszku akrutu, vardu „Eber“

bei „Adler“ ant ūlu užvare ir tenai sudauze. Devynisdeszimt — matrozu ir penki vyresnėjie su akrutais į jūriū gilybe nugrimzo, tarp matrozū rados ir kelį Lietuvinkai isz klaipėdos bei Szilokarczemos paviecziu. Trecziasis akrutas, vardu „Olga“ pasiliko ant ūlu, ir matrozai iszliko gyvi. Du amerikoniszkū akrutu taipojau nugrimzo. Jū daugiau apgailėtina, kad Vokiecziu marinės žalnėrei, ne samdyti, bet ant tėviszkės apgynimo įtraukti, tokį iszgstingą galą gauti turėjo. — Nekursai Faforkis Berline iszrado naują puczką — atkartūtinį — tasaj esas labai mažo kaliberio ir su nikelio kulka isz jo szaujama. Ne persenei gavo vaiskas naujus atkartūtinis; taigi kasztos už tūs vėl bus be reikalo iszdūtos, jei naujausias atkartūtinis per geresni iszrastas bus. Pirm keliū nedėliū apsilanke pasiuntinys Marokkanu valdono isz Afrikos Berline, atgabendams kasztanuū dūvanū mustu vokietijos Cėcoriui. Manding gerinas vokiecziu Ciecioriui, kad pagalbos rastu priesz Anglionus bei Francūzus, kurie Marokkanū žemę dalytis teikiasi. Prisitaisymai ant karo vis kaip iksziol nusidūda. Karo ministeris Bronsarts v. Schellendorf buvo pažadėjes saime, daugiau ne praszyti piningū ant žalnėrijos; dabar jisai atsidekavojo, ir jo pasekėjas, v. Verdy du Vernois, nieko ne pažadėjes, gal drasei toliaus piningū ant žalnėrijos praszyti. Pozu bei Vakarprūsū provinciusa valdžia dar vis perka lenkiszkus dvarus, ir tūs vokiecziams mažums dalimis iszpardavinėja; per tai Lenkai smarkei naikinami. Konservatyvai, klaidingą dumą turėdami, kad tiktai Vokietis Vokietijos Ciecioriui viernas te esas, su valdžios pristojimu kitas tautas Vokietijoje visokiu būdu gaiszina, ir pat Lietuvinkus, kurie giriama visur, dėlei jų viernybės priesz savo valdonus.

Austrija. Zokanas žemes apgynimo tape vengru saime priimtas. Czekai ir Vengrai kibinas vis atsitinkant su Vokiecziais ten gyvenanczeis ir tūs nekenczia, (sako Vokiecziai) ne atbodami, nei kad Vokietija karo czėse pagal derėjimą ju draugalka.

Anglija tur dar vis daug darbo su Irlanto sala. Įnirtimas vargdieniu priesz bagoczius tas patš teb'yra, norint ir keli zokanai ant vargdieniu gero iszdūti. Griekai tėvu cze atlankomi ant vaiku.

Rusija eina viena prakilinei savo keliu ir ne draugalaujas atvirai su kitoms valdžiomis. Pažindama savo macnumą ji pamaži ne apsištodama taisosi ant apsigynimo. Vertimai gvoltiszki ant priėmimo rusziszkos kalbos, iszvarymai svetimuju, nevalnybe spaudimo lapu, vienu žodžiu dvasiszka vergystė daugsina nihilistus ir kitus gaivalus. Rusiszka valdžei su teisybe reiktu priszaukti:

Valnu žmoniū nesibaisėk,
Atpencz verginiu dėl drebek;
Sulanzės vergas lenciugus,
Draskys tavę ne valns žmogus.

Krumplys.

Isz produktiszku turgaviecziu.

Nesenei tapė apgarsintos prekės, kurios buvo vartojamos Lietuvoje kovo mėnesyje už girios padarus. Vilniuje: puszis nūg 9 arsz. ilgio ir 4 verszku storio parsidavė už 45 kap., nūg 5 versz. storio — už 75 k., nūg 6 v. — už 100—110 k.; aglė nūg 4 versz. storio — už 35 kap., nūg 5 v. — už 60 k., nūg 6 v. — už 85 k.; nutasztyta puszis nūg 4—5 verszku storio — už 110 k., nūg 5—6 v. — už 1 rbl. 40 k., nūg 6—7 v. — už 2 rbl.; puszinės lentos nūg 9 arsz. ilgio, 4 versz. ploczio ir 1 colio storio — už 20 k., nūg 1½ col. storio — už 33 k., nūg 2 col. — už 47 k., nūg 2½ col. už 60 k., nūg 30 col. už 75 k.; agliniu malku siekns už 11 rbl. 50 k. — 12 rbl., puszinu už 14—15 rbl., berziniu 16—17 rbl. (su atvezimu į namus). Szvenczenūse: puszis nūg 5 versz. storio parsidavė už 50 k., nūg 6 v. už 75 k., nūg 7 v. už 1 rbl. 25 k.; aglė nūg 5 versz. už 35 k., nūg 6 v. už 55 k., nūg 7 v. už 80 k., nūg 8 v. — už 1 rb. 30 — 1 rb. 50 kap.; agliniu malku siekns — už 7 rb. puszinu — už 8 rb., berziniu — už 8 rb. 50 k. — 9 rb., drebuliniu — už 6 rb. 50 k. Trakūse ir Jėvoje: puszinu

malku sieksnis parsidavė už 10 rb. 50 k. — 11 rb.; aglinių — už 9—10 rb., beržinių — už 12—13 rb. Oranūse: puszis nūg 5 versz. parsidavė už 70 k., nūg 6 v. — 1 rb. nūg 7 versz. — už 1 rb. 35 k., nūg 8 v. — už 2 rb.; pusziniu ir agliniu malku sieksnis — už 7 rb. 50 k. — 8 rb., alksniniu — už 9—10 rb. Kaune: puszis nūg 3 verszk., parsidavė už 25 k., nūg 4 v. — už 50 k., nūg 5 v., — už 90 k., nūg 6 v. — už 1 rb. 25 k., nūg 7 v. — už 2 rb. 25 k., nūg 8 v. — už 3 rbl. 47 k., nūg 9 v. — už 4 rb. 18 k., nūg 10 v. — už 5 rb. 10 k.; aglės pigesnis 10⁰/₀; aržulinu ir pusziniu medžiu kamienas parsidavė po 20 k. už pūdą, o virszunė tik po 10 kap.; pusziniu malku sieksnis — už 15 rb. 50 k. — 16 rb., agliniu — už 14—15 rb., beržiniu — už 17 rb. — 18 rb. 50 k. Telsziuse ir Varniūse: puszis nūg 12 arsz. ilgio ir 5 verszku storio — už 75 kap., nūg 15 arsz. ilgio ir 7 v. storio už 1 rb. 50 k.; pusziniu malku sieksnis už 8—9 rb. beržiniu už 10 rb. Szauliūse: puszis nūg 9 arsz. ilgio ir 4 versz. storio už 85 k., nūg 6 v. st. už 1 rb. 70 k., nūg 8 v. už 2 rb. 20 k.; nūg 9 versz. už 3 rb.; pusziniu ir agliniu malku sieksnis už 10—12 rb., beržiniu už 13—14 rb., alksniniu už 12—13 rbl. Panevėžyje: puszis nūg 4—5 versz. storio už 45 k., nūg 5—6 v. už 65 k., nūg 7—8 v. už 1 rb. 20 k.; puszinės lentos nūg 9 arsz. ilgio ir 1 col. storio už 15 kap., nūg 1¹/₂ col. st. už 20 k.; pusziniu ir agliniu malku sieksnis už 8 rb. 50 k., beržiniu už 10 rb. 50 k., alksniniu už 9 rb. 50 k., drebuliniu už 7 rb. 50 k.

Prusu Lietuvoje vaikszejioja paskelbos, kad neva prusu finansu ministėrija uždeses mūita ant neapdirbtu medžiu, iszvezamu į Vokietijos užrubežį. Tilžės, Klaipešos ir Karaliaucziaus medžprekėjai, norėdami iszsisukti nūg mūito, rengiasi perneszi savo dirbtuves į Rusijos Lietuvą, idant isz czia leisti medžius į užrubežį be mūito.

Javu prekė susimažino isz priezasties pasidauginimo iszvezimo isz Amerikos, nes szymet visi tenai tikisi, gero javu užderėjimo. Anglija iki Rugsjucziui reikalans apė 12 mil. kvartėru; kadagi jau ji turi 6 mil. krautuvėse, pertal reikės priveszti tik kita-tiek. Biržėvija Viedomosti pranesza, kad Odėssos ūste yra javu už 30 mil. rb. dėl iszvezimo. Ukiszku padaru prekė Vilniuje: kviecziai po 95—105 kap. už pūdą; rugiai 67 k.; žirniai 77 k., avizos 64 k.; miežiai 65 k.; sėmenys 115 k.; jūda

dūna po 2 kap. už svara, balta 3 k.; mėsa 9 k.; sviestas 29 k.; miltai ruginiai geresni po 114 k. už pūdą, vidutiniai 102 k. ir blogesni po 86 k.; cukrus 13 k. už svara; varis 16 rb., varinė žastis (blekė) 18 rb., cinas Banca po 46 k. už svara, australiszkas cinas 45 k.; szvinas 7 k. sv.; antimonas 25 k. sv., nikelis 18 k. sv.; baltas medus 5 rb. 50 k. — 6 rb. 25 k. (pud.), geltonas 5 rb. — 5 rb. 25 k., rusvas 4 rb. 80 k. — 5 rb., rusiszkas 4 rb. — 4 rb. 25 k., medus su koriais 4 rb. 80 k. — 5 rb. 40 k.; szviesus vaszkas 19—20 rb. (pud.), vidutinis 18—19 rb., paprastas 17—18 rb.; lajus 4 rb. 50 kap. Kaune: kviecziai 80—100 k.; rugiai 52—63 k.; žirniai 65—85 kap. Dinaburge: rugiai 52—54 k.; miežiai 50—54 k.; sėmenys 1 rb. 20 k.; grikiai 70 k.; azvizos 50—52 kap. Bialostokė: rugiai 53—55 k.; miežiai 50—55 k. avizos 53 k.; plonos rusiszkos vilnos 32 rb. už pūdą, lietuviszkos vilnos už 5 rb. 75 k. akmū. Minske: rugiai 52—54 k.; miežiai 50—54 k.; sėmenys 1 rk. 20 k.; grikiai 70 k., avizos 50—52 k. Varszavoje: geriausi kviecziai 103—105 k.; geriausi rugiai 69—72 k., vidutiniai 64—68 k.; geriausios avizos 70—74 k., vidutinės 63—69 k., paszarines 59—62 kap. Rygoje: kviecziai 95—108 k.; rugiai 66—67 k., geriausios avizos 65—70 k., blogesnės 56—57 k.; miežiai 71—72 k.; sėmenys 128—130 k., sėmenys 50⁰/₀ po 92—93 k.; linai 2 rb. 80—3 rb. 20 k., už berkova (10 pud.); kanapiu ne perka. Liepojuje: rugiai 66—67 k.; geresnės avizos 62—66 k., blogesnės 58—60 k.; geresni miežiai 68—74 k., blogesni 58—60 kap. Rėvelėje: rugiai 67—70 k.; avizos 60 k.; miežiai 72 k. Petropilėje: kviecziai (10 pud.) 10 rb. 50 k.; rugiai (9 pud.) 5 rb. 75 k. — 6 rb.; sėmenys (9 pud.) 12 rb. 75 k., nafta Nobelio 1 rb. 15 k. (pud.); cukrus Koenig' rafin. 6 rb. 10 k. pud (geresnis), 5 rb. 90 k. (blogesnis). New Jork'e: kviecziai 107—108 k. London'e: kviecziai 114 k., vasarucziai 109 k.; kv. karaliaucziniai 115—121 k.; avizos 77—80 k., miežiai 78¹/₂ k. Marsilijoje: kviecziai 105—110 k.; avizos 81 k.; miežiai 73 k. Genua: kviecziai 113—124 k.; rugiai 68¹/₂ k.; avizos 71¹/₂ k.; miežiai 74 k. Amsterdam'e: kviecziai 109 k.; rugiai 72—72¹/₂ k. Berlyne: kviecziai 105 k.; rugiai 75¹/₂ k.; avizos 78—83 k.; miežiai 75—80 k. Karaliaucziuje: kviecziai 91—106 k.; rugiai 58—61 k.; miežiai 61 kap.

Isz bulletino meteorologiszkos Vilniaus observatorijos.

Diena p. n. g.	Mėnesis.	Temperatura pagal Celsio.		Drėgnumas nūszim-cziūse		Daugumas atnosferiszko nūpūlimo (milimetrūse.)	Aukstumas barometro.		Szalis ir greitumas vejo ant sekundos (metrūse.)		Debesys.
		maxim.	minim.	maxim.	minim.		maxim.	minim.	maximum.	minimum.	
4	Kovas	-1.40	-19.0	78	53	—	763.6	760.4	OOS. 5.	O. 2.	O.
5	"	-0.1	-25.0	83	48	—	766.5	765.7	OOS. 4.	O.	1 St. Ci.
6	"	-7.6	-12.6	78	70	—	766.0	760.5	OS. 3.	OSS. 3.	10 N.
7	"	-5.9	-11.0	58	39	—	764.6	764.2	OS. 4.	OS. 3.	10 N.
8	"	-5.1	-13.5	61	35	—	762.4	760.4	S. 4.	OS. 2.	1 Ci.
9	"	-6.8	-12.9	83	48	—	759.9	757.8	OS. 5.	OS. 3.	O.
11	"	-3.2	-4.3	94	81	—	756.3	752.9	O. 5.	S. 4.	10 N. St.
12	"	-0.4	-5.0	100	91	—	749.7	747.0	S. 6.	O.	10 N.
15	"	-9.4	-14.1	89	75	4.4	755.2	740.0	ON. 8.	ON. 5.	10 N. 2 St.
16	"	-10.4	-20.3	89	75	—	757.0	751.9	ON. 2.	W. 2.	10 N.
18	"	-3.0	-11.6	88	64	5.4	744.9	740.6	NNW. 3.	NW. 2.	9 N. Cu.
19	"	-5.2	-13.4	99	64	—	750.3	747.9	NW. 3.	O.	9 N.
20	"	+0.0	-20.0	86	72	—	746.9	742.3	OS. 6.	W. 3.	10 N. 2 St.
21	"	+3.8	+1.6	100	75	—	739.1	736.3	S. 8.	S. 4.	10 N. 2 St.
22	"	+2.8	-0.8	92	88	1.4	743.5	733.9	SSW. 4.	W. 2.	10 N.
23	"	-0.6	-6.8	95	46	—	748.7	746.8	SW. 4.	SW. 2.	3CuCiSt.10N.
25	"	+3.1	-2.2	100	95	1.1	746.0	745.4	W. 5.	SSW. 3.	10 N.
26	"	+5.2	+2.0	96	90	0.3	745.5	745.1	SSW. 4.	S. 3.	10 N.
27	"	+7.4	+2.8	100	85	—	744.8	744.0	S. 3.	S. 2.	10 N.
28	"	-0.7	-2.2	92	85	—	758.4	744.6	N. 6.	N. 6.	10NCi8Cu2St
29	"	+1.6	-3.5	86	39	—	748.7	745.5	W. 5.	NW. 3.	10 N. Ci.
30	"	+2.9	-1.8	91	51	—	742.9	741.8	NW. 4.	O.	7 N. Cu.

Visiems prieteliams ir gentims, apsako pasiraszusysis myriu savo numylėtos pacziutės,

Gabrielos Eleonoros Bassanavyczienes Eelytes (gim. Mohl);

kuri ketverge 28. d. vasario, 1¹/₄ adynoje po pietu, po ilgu perszulingu kentėjimu dvideszimtszestame mete savo amžiaus iszganzyngai Vieszpatije užmigo. Jos zemiszkos palaikos tape petnyczoje 1. d. kovo, treczoje adynoje po pietu, Lom-Palankos kapinėsa Bulgarijoj ant amžino atilsio palaidotos.

Lom-Palankoje, 28. Vasari 1889.

Dr. J. Bassanavyczius.

Iszduodamas kaszta susivienyjimo Lietuvos inteligentu. — Atsakantis redytojis: Martynas Jankus Bitėnūse per Lompėnus. Szauzdintą pas Kr. Woska Ragainėje.

1 Priedas.

Priedas 4. numerio „VARPO“.

Ragaineje 20. Balandžio 1889.

Žine nuog redystes.

Garbingi skastytojai „Varpo“, nerugokite, kad šis numeris mažumėli pasivėlino iszeiti į svieta. Priežastis buvo persikėlimas į kitą spaustuvę; kurioje nors iš pradžios ir ne tobulai bet vėliaus tobulai ir gražei atliekamas bus, o tai už mažumą pigesnę prekią kaip kitur. Taipgi persipraszom atleisti, kad šiame num. nėra muzikos, nės naujoje spaustuvėje iki šiol ne buvo notos įpriktos dabar ale veikei nusidūs ir vėlesnei numerei iszeis su notomis muzikos, kaip priderės.

Tolesnei norim pa-aiszkinti, kad visus reikalus, kurie su rėdyte „Varpo“ netur susiriszimo, kaip tai parupinimas visokiu knigu, arba ir kitokiu dalyku, toliaus ne butu „Varpo“ rėdytės reikalaujamas, bet Kristupo Woskas Ragainėje, skursai aprupjs visus paszalinius reikalus kupczystės. Antraszas toksai:

Kr. Woska,

Buchdruckerei, Ragnit (Ostpreussen.)

Taipgi norintiejei gauti atsakymą per gromatą, arba laiszką iš Rusijos te-prideda 10 kapeiku, iš Vokietijos 10 Pfeningiu pustu markomis, nės per dang iszleidžiamė piningu be atsiliepdami, kaip kartais ir visai ne musu raikalūs. — Taipgi gromatas iš Rusijos siuncziant, reikia ne kaip pirma su 7 kapeikomis, bet su 10 kap. į Vokietiją siuncziant pavalnyti. Kitokiu budu tur pagal naują Rusijos pusto padavadyjimą atimtojis gromatos 15 Pfeningiu pridėti. Gromatas iki musu atėjusias nelabai norime leisti atgal,

nės pasidarytu siustojui nesmagumas, nės eitu atgal ir jėszkotu siustojui, o taipgi sužinotu musu darbus, iszko ne butu smagumas. Taigi siuncziant gromatą į Vokietiją pavalnykite su **10 kapeiku marka**, nės tai pigiaus atsieis mums ir viemiems ir antriems.

Ir dar kartą meldžiu tūs skaitytojus, kurie berots iš žingeidystės skaito „Varpa“ kad atmokėtu savo pronomeratą, nės žinote kožnas, kad pradžia sunki, o jei galiaus mes tik pailstumėme, tai nei dėl žingeidystės, nei dėl tėvynės pakėlimo ne butu ko gero. Už dykai juk ne dirba nieks iszmetus patį rėdytoji. — Rėdytės antraszas tas pats: „Martynas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus (Lompoenen, Ostpreussen).“ Rankraszezius kaip ir pinigus pronomerato ant tokio pat antraszio leiskite.

Butu gerai, kad tie kupezei, kurie kupeziauja su visokeis daigtais, arba ir fabrikantai, dūtu apsakymą arba apgarsinimą ing „Varpa“, per tai musu viengeneziams palengvintu kupezystė užimti. Taipgi tie tėvynainei, kurie didžiūse miestėse Rusijos gyvena, kuriūse randasi fabrikos, tegul prikalba tiems kupeziams ir fabrikantams, norins ir dėl ju gero, betgi ir dėl musu viengeneziu butu naudos, taipgi ir „Varpo“ gyvenimas mažumą pasigerintu. Vėl, kad daržininkai, dvaronys, kurie ar pagerintą veislę gyvūliu arba vaisiu įsigaminie turėtu dūtu apgarsinimą į „Varpa“, tai ir „Varpas“ pastotu daugiaus populariszkas, ir ekonomiszkas padėjimas visos giminės pakiltu.

„Varpo“ redyste.

Apsakymai.

Garbingiems skaitytojams „Varpo“ pakarniausei apsisakydinu, kad asz (nū pirmo gegužinio sz. m.), **Ragaineje** (Ragnit, Ostpreussen)

KNIGU SPAUSTUVE

įsitaisės ant procingiausio bei davadniausio visokiu spaudos daigtu pagatavojimo už pigiausias prekas prisivelyju.

Pasitikėdamas, jog brolei Lietuvei mano užsiēmimą už naudingą dėl tėvynės iszrazdami ji pagal įstangą szelps, pasiliecevoju ir sveikinu szirdingiausei kiekvieną tėvynininką su pagarbė.

Kr. Woska.

Visokių katalikiškų lietuviškų knygų!

- Kaip: 1) **Szaltinis**, devinta karta parnauje padūtas ir išspaustas;
 2) **Mazas Szaltinelis**, vadinas Balsas Balandėles;
 3) Tas pats **Balsas Balandėles** su dadėjimu; Psalmių Officium parvum, antro spaudimo;
 4) „**Givenimai Szventuju**“;
 5) **Sto Alponso. Prisigatovojimas ant Smercio**;
 6) **Kantiekas** par nauje drukavotas;
 7) **Lementorius**;
 8) **Rozanczius Amzinas**;
 9) **Givasis Rozanczius**;
 10) **Knigeli Sopulingos Motinos Szvencziausios**;
 11) **Talmudas Zidu**;
 12) **Patarles ir dajnos**
 Ir daug kitu knygeliu prisiulo pigiausei.

Otto v. Mauderode.

Tilzeje, aukszojo uliczio numerio 23.

== VARPO ==

iszleistuveje, Kr. Woska Ragainej,

galima pirkti szitas knygas:
Auszra, 1883, 1884 bei 1885 m.
už numažintas prelias.

Nerio trys pamokslai apie gaspadoryste.

Juozapo Miglovaros rasztai.

Drazdauskiio svietiszkos ir szventos giesmes.

Dagilio lietuviszkas sztiupinys. I. ir II. lda.

Viturio tevynainiu giesme.

Jankaus muzikelis. I. laida.

Basanavycziaus zirgas ir vaikas. 1885.

32 pusi. 15 kap. Pelnas ant „Byrutės“ naudos.

Nerio pamokslai apie galviju ir aveliu
auginima ir gydymą ju nū nekuriu lign.

Nerio sodnas, apynei ir bitys. 1885. 36 pusės.
Su abrozdeleis. 15 kap.

Pelnas ant „Byrutės“ naudos.

Nerio aritmetika, keturi svarbjausieje veikalai.
1886. 50 pusi. 30 kap.

Nerio zmoniu ligos, svarbjausiosios. 1886.
64 pusės. 20 kap.

Trupinelio Vytautas, didis Lietuvos
kunjgaiksztis. Su Vytanto abrozu. 1885.
64 pusės 29 kap.

Jankaus žiemos vakaro adynėle 1885. 140 pusi.
30 kap.

Lietuvisziskas klausymas su vokiszku bei
lietuviszku atšepimu. Girėno. Tilzeje 1888.
30 kap.

Gaspada

pas

„aukso liuta“

(zum goldenen Löwen)

prisivelyja garbingiems kelaunininkams.

Ed. Schalkau,

Ragaineje, Rytprusis.

SZIMKUS

rubsiuovys,

Tilzėje, vokiszkoje ul. 56. num.,
prisisiulo

dailiam pagatavojimui

visokeriopu drabuziu.

I siusta.

Labai gerai dėl kelaunininku butu, jeigu ga-
lima but tvirtas prelias važiuojantiems su karie-
telioms tarp Vladislavos bei Suvalku padaryti.
Norėcziau beveik sakyti: ar ne gal vienas ar ki-
tas isz Lietuviu nors pamėginti ir įsitaisyti ko-
kius 6 arklius bei pora vežimu, dėl vežimo ke-
launininku kaip ir tavoru. Asz dingioju esant
tikrai gana tą reikalą numanancziu vyru Lietu-
viu. O pelnas pasakysu jei ukininkas tai apsiimtu
butu ne iszpasakytai didis, nės jam kame kur
paszaras butu pigesnis, kaip kokiam žydui, kurs
ir arklį ir paszarą perka.

P.